

Käsikirja uudelle nuorelle

Tuote sijaishuollon erityisyksikköön perehdyttämisen tueksi

Erja Suojanen & Sanna Väisänen

Sosiaalialan koulutusohjelma
Lapsi- ja nuorisotyö, Yhteisö- ja perusturvatyö
Sosionomi (AMK)

KEMI/TORNIO 2012

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijät:	Suojanen, Erja & Väisänen, Sanna
Opinnäytetyön nimi:	Käsikirja uudelle nuorelle, tuote sijaishuollon erityisyksikköön perehdyttämisen tueksi
Sivuja (+liitteitä):	34 (+14)
<p>Opinnäytetyön kuvaus: Tavoitteenamme oli tuottaa Nuorten Ystävien koulukoti Pohjolakodin sijaishuollon erityisyksikölle perehdyttämisen tueksi käsikirja uudelle nuorelle. Toiminnallisena tavoitteenamme oli, että käsikirja tukee nuoren ja ohjaajien välistä vuorovaikutusta perehdyttämisessä. Aiheenamme oli käsikirja uudelle nuorelle hänen saapuessaan Nuorten Ystävien sijaishuollon erityisyksikköön. Käsikirjan ja keskustelun avulla nuori saa tietoa yksikön struktuurista.</p> <p>Teoreettinen ja käsitteellinen esittely: Opinnäytetyössämme olemme perustelleet käsikirjan tarpeellisuutta uuden nuoren perehdyttämiseksi yksikön arkeen kertomalla struktuurin merkityksestä lastensuojelulaitoksessa. Käsikirjan rakenteen olemme perustelleet niillä taustatekijöillä, joita sijoitetuilla nuorilla usein on. Olemme opinnäytetyössämme myös kertoneet, mitä lastensuojelun sijaishuolto on ja miten laki sen määrittelee. Raportoimme prosessikuvauksen käsikirjasta, jota työstimme syksystä 2011 kevääseen 2012.</p> <p>Aineisto ja toteutustapa: Käsikirja on tuotekehittelyn tulos, jonka sisällöllinen runko rakentuu Nuorten Ystävien Koulukoti Pohjolakodin sijaishuollon erityisyksikön arjen struktuurin ympärille.</p> <p>Keskeiset tulokset: Yhteistyöhenkilömme antaman palautteen mukaan käsikirja uudelle nuorelle toimii valmistuttuaan perehdyttämisen tukena, ja se on muunneltavissa oleva perustietopaketti arjesta, joka on hyödynnettävissä kaikissa Nuorten Ystävien sijaishuoltoyksiköissä.</p>	
Asiasanat: sijaishuolto, struktuuri, perehdyttäminen	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Authors:	Suojanen, Erja & Väisänen, Sanna
Title:	Handbook for a new youngster, a product to orientation in special- and foster care unit
Pages (+appendixes):	34+ (14)
<p>Thesis description: The aim of our bachelor's thesis was to produce a handbook for a young person arriving to the foster- and special care units of Nuorten Ystävät in Muhos. Our goal was to provide a handbook which supports the communication between the adolescent and the instructors in orientation situations. By the help of the mentioned handbook the young person gets information about the structures of the one's unit.</p> <p>Theoretical summary: In our bachelor's thesis we have justified the importance of the hand book as a part of familiarization by giving more close insight of the structures in child protection institutions. The structure of the handbook is based on the background information that the youth in institutions often have. In our work we have also determined what is meant by foster care and how it is determined by the law. We reported a process description of the handbook which we worked with from autumn 2011 until spring 2012.</p> <p>Methodological summary: The handbook is a result of product development, the core of which is built around the structures of Nuorten Ystävät Pohjolakoti foster- and special care unit's day-to-day life.</p> <p>Main results: According to the feedback from our co-operative person the handbook supports the orientation process and it is an adjustable information package for the needs of different foster care units of Nuorten Ystävät.</p>	
Key words: foster care, structure, orientation	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	7
3 SIJAISHUOLTO.....	8
3.1 Sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet.....	8
3.2 Sijaishuollon erityisyksikkö.....	9
4 NUOREN SIJOITTAMINEN KODIN ULKOPUOLELLE.....	11
4.1 Yleisimmät kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt.....	11
4.1.1 Aggressiivisuus	12
4.1.2 Mielenterveysongelmat	14
4.1.3 Päihteet.....	15
5 STRUKTUURIN MERKITYS YKSIKÖSSÄ.....	17
5.1 Arjen struktuuri	17
5.2 Käsikirja struktuurin avaajana.....	19
6 PEREHDYTTÄMINEN	22
6.1 Perehdyttämisen tavoitteet	22
6.2 Perehdyttämisen hyödyt.....	22
6.3 Dialoginen perehdyttäminen	23
6.4 Perehdyttäminen osana laatua	23
7 PROSESSIKUVAUS.....	25
7.1 Käsikirjan tarkoitus ja tavoitteet	25
7.2 Käsikirjan suunnittelu ja toteutus.....	26
7.3 Käsikirjan arviointi.....	28
8 POHDINTA	30
LÄHTEET	32
LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Huostaanotto johtaa lähes poikkeuksetta sijaishuoltoon. Tämä tarkoittaa lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Laitoshuolto tarkoittaa lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä lastenkodissa, nuorisokodissa, koulukodissa tai muussa näihin rinnastettavassa lastensuojelulaitoksessa. Lastenkodeissa, erityislastenkodeissa tai nuorisokodeissa voi olla lapsia, joilla on hyvin erilaisia ongelmia, mutta tietyillä yksiköillä on maine erityisesti pahantapaisten lasten hoitoon erikoistuvina tai erityispalveluja, kuten päihde- tai mielenterveyspalveluja, tarjoavina. Rikosperusteella huostaanotetut lapset ja nuoret sijoitetaan yleensä laitokseen. Nuorisokodit ovat usein erikoistuneita vanhempien lasten hoitoon, kun taas koulukoti on usein viimeinen sijoitusvaihtoehto. Toimintaideologioiltaan lastensuojelulaitokset muistuttavat toisiaan. Laitoksissa korostuvat yksilön näkeminen omine luonteenpiirteineen ja tarpeineen. Kaikki tähtäävät toimimaan yhteistyössä lapsen tai nuoren perheen kanssa, ja laitoksissa korostuu myös yhteisöllisyys sekä usko siihen, että siellä asuminen lisää lapsen sosiaalisia taitoja, kuten esimerkiksi ristiriitojen ratkaisutaitoja ja vastuuta muista. Sijoitusajat vaihtelevat kolmesta kuukaudesta noin neljään vuoteen, mutta käytännössä usein siihen saakka, kunnes nuori täyttää 18 vuotta. (Kuula & Marttunen, 2009, 31.)

Tämä käsikirja on tehty Nuorten Ystävien sijaishuollon erityisyksikölle, joka on osa koulukoti Pohjolakotia. Muhoksella sijaitseva koulukoti Pohjolakoti tarjoaa kasvatus-, opetus-, sosiaali- ja terveyspalveluja sekä erityistä huolenpitoa huostaanotetuille ja avohuollon tukitoimena sijaishuoltoon tuleville lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. (Nuorten Ystävät.)

Argumentointinsa tueksi instituution edustaja tarvitsee erilaista puhe- ja tekstimateriaalia. Instituutioiden tavoitteet ja päämäärät tulisivat olla avoimia sekä lapsille että aikuisille. Lasten ja nuorten kannalta olisi hyvä, jos he tietäisivät, mitä heiltä kussakin tilanteessa odotetaan ja mitä vaikutuksia heidän sanomisillaan on. (Forsberg, Ritala-Koskinen ja Törrönen 2006, 43.) Käsikirja on tarkoitettu yksikköön saapuvalla nuorelle tueksi, jonka avulla hän tutustuu yksikön strukturoituun arkeen. Tavoitteemme oli tehdä käsikirjasta selkeä, arki avataan lyhyesti ja ytimekkäästi. Tällä pyrimme siihen, että nuori jaksaisi lukea käsikirjaa, kun asioita ei ole esitetty liian monimutkaisesti. Tavoitteemme oli, että käsikirja olisi helppolukuinen ja näin ollen hyvin ymmärrettävissä.

Työn edetessä saimme idean siihen, että käsikirja voisi olla myös nuoren vanhemmille esitettävissä. Käsikirjan avulla vanhemmatkin saisivat selvennystä siihen, mitä nuoren arki yksikössä pitää sisällään. Pyrimme opinnäytetyöllämme myös auttamaan vuorovai-
kutuksen syntymistä nuorten ja ohjaajien välille.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Olemme työskennelleet pitkään lastensuojelun yksiköissä ja todenneet, että nuoren tullessa yksikköön on tärkeää huomioida hänen elinympäristönsä muuttuminen. Usein nuoren elämä on ollut rajatonta ja perusasiat, kuten heräämiset ja nukkumaanmenot sekä ruuanlaitto ja oikeanlaisen ravinnon syöminen ovat kadoksissa. Lastensuojeluyksikköön tullessaan nuori kohtaa nämä asiat ja usein kapinoi niitä vastaan voimakkaasti. Ohjaajan tehtävänä on avata nuorelle näiden struktuurien merkitys, ja yleensä se on ohjaajan kertoman varassa. Tämän vuoksi olemme todenneet, että nuoren perehdyttäminen arkeen on tärkeää. Se on yhtä tärkeää, kuin uuden työntekijän perehdyttäminen uuteen työpaikkaan.

Olemme tehneet käsikirjan Nuorten Ystävien koulukoti Pohjolakodin sijaishuollon erityisyksikölle. Käsikirja rakentui erityisyksikön struktuurista eli päivä- ja viikko-ohjelmasta, rajoista ja yhteisistä toimintatavoista, joiden mukaan yksikössä toimitaan. Käsikirjan tavoitteena on olla apuna nuoren perehdyttämisessä yksikön arkeen. Tavoitteena tuotteelle on myös, että nuoren saadessa siitä tarvitsemaansa informaatiota, se luo nuorelle ennakoitavuutta ja turvaa, kun hän tietää minkälaiseen yhteisöön hän on saapunut. Halusimme nimetä tuottemme mahdollisimman selkeästi ja yksinkertaisesti käsikirjaksi. Mietimme, olisiko opas-sana parempi vaihtoehto, mutta pohdittuamme asiaa päädyimme käsikirjaan. Sen ei ole tarkoitus olla niin sanotusti sääntömäinen, vaan kerromme yksikön päivärytmistä sekä yleisesti käytänteistä. Tavoitteenamme oli tehdä tuotteestamme ytimekäs ja helppo luettava, sellainen jonka nuorikin jaksaa lukea.

Opinnäytetyössämme johdattelemme lukijan kertomalla lastensuojelun sijaishuollosta, sijaishuollon erityisyksiköstä sekä struktuurin merkityksestä erilaisista ongelmista kärsivien nuorten kanssa työskenneltäessä. Suuri kysymys opinnäytetyöhömme liittyen oli, miksi yksikössä olevat nuoret tarvitsevat selkeän struktuurin? Olemme pyrkineet avaamaan tätä sekä teorian tietoon, että omiin kokemuksiimme viitaten. Toivomme, että lukijalle selkeytyy struktuurin merkitys kohderyhmällemme, ja näin ollen hän ymmärtää työmme lopuksi liitteenä olevan käsikirjan selkeyden. Oppimistavoitteenamme oli syventää tietouttamme sijaishuollosta, perehdyttämisestä sekä struktuurin merkityksestä sijaishuollossa.

3 SIIAISHUOLTO

3.1 Sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (LSL 417/2007 1:1 §). Lastensuojelulla tarkoitetaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Se toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (LSL 417/2007 1:3. §.)

Lasten sijaishuollolla tarkoitetaan kiireellisesti sijoitetun, hallinto-oikeuden väliaikaisella määräyksellä sijoitetun tai huostaanotetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä oman kodin ulkopuolella joko perhe- tai laitoshoidon. (Lastensuojelun käsikirja.)

Sijaishuollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaan. Sijaishuollon tavoitteena on antaa lapselle turvallinen koti, yksilöllinen huolenpito ja hoito sekä mahdollisuus pitkäaikaisiin ihmissuhteisiin sekä yhteydenpitoon biologisten vanhempien kanssa. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshoidon tai muulla lapsen tarpeiden mukaisella tavalla. Sijoittava kunta on vastuussa siitä, että valittu sijaishuoltopaikka on lapsen tarpeiden mukainen. (Lastensuojelun käsikirja.)

Lapsen arjen, hoidon ja kasvatuksen sijaishuollossa tulee noudattaa lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Lapsen sijaishuollon aikaisen hoidon ja kasvatuksen tulee toteutua lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Sijaishuollossa lasta kohdellaan arvostavasti, ja häntä autetaan luomaan myönteisiä ja läheisiä ihmissuhteita. Huolehditaan lapsen perushoidosta: ravitsemus, vaatetus, hygienia, lepo ja muut arkielämän tarpeet sekä arjen säännöllisyys siten, että lapsi oppii ottamaan vastuuta arkensa sujumisesta. (Lastensuojelun käsikirja.)

Lastensuojelulain (417/2007) 10. luvun 49§:ssä lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83§:ssä tarkoitettua väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Saman

lain 50§:n mukaan laitoshuoltoa järjestetään, jos sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. Lapsen hoidossa, kasvatuksessa ja kasvuolojen järjestämisessä tulee turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Kun lapselle valitaan sijaishuoltopaikka, tulee lähtökohtana olla lapsen omat tarpeet. Lapselle valitaan sellainen sijaishuoltopaikka, joka parhaiten vastaa juuri hänen tarpeisiinsa. Vuoden 2012 alusta voimaan tulleen lastensuojelulain muutoksen perusteella lapsen sijaishuolto on järjestettävä ensisijaisesti perhehoidossa. Edellytyksenä kuitenkin on, että sijaisperheen tulee vastata lapsen tarpeita ja perhehoidon tukena tulee olla riittävät tukitoimet. Sijaishuoltopaikan valinnassa huomioidaan sijoituksen taustalla olevat tekijät ja se, miten niihin pystytään vastaamaan. Lastensuojelulain mukaan sijoituspaikkaa valittaessa tulee ottaa huomioon myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Myös lapsen terveydentila tulee selvittää ja huomioida sijaishuoltopaikan valinnassa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee lapsen sijoittamisen ja valitsee lapselle sijaishuoltopaikan. Päätöksen sijaishuoltoon sijoittamisesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä sosiaalihuollon viranhaltija. (Lastensuojelun käsikirja.)

3.2 Sijaishuollon erityisyksikkö

Nuorten Ystävien koulukoti Pohjolakodin sijaishuollon erityisyksikkö tarjoaa pitkäaikaista, kokonaisvaltaista psykososiaalista kuntoutusta haasteellisille lastensuojelun asiakkaille. Yksikössä on myös erityisosaamista työskennellä nuoren päihdeongelman kanssa. Työmenetelminä kuntoutuksessa käytetään yksilö- ja ryhmätyötä sekä yhteisöllisen hoidon elementtejä. Jokaisella nuorella on kaksi henkilökohtaista ohjaajaa. Lääkehoito on psykososiaalisen kuntoutuksen tukena tarvittaessa. Yksikön toiminta on kodinomaista ja nuorta vastuuttavaa. Yksikössä työskentelee sosiaali-, terveys, nuoris- ja kasvatustalon ammattilaisia. Lisäksi käytettävissä ovat mm. psykologi, psykiatrinen sairaanhoitaja sekä konsultoiva psykiatrian erikoislääkäri. (Nuorten Ystävät.)

Turvallinen kasvuympäristö suojaa lasta vaikeiltakin tilanteilta. Sen sijaan huono kasvuympäristö voi sysätä lapsen kehitystä siihen suuntaan, ettei hän pysty säätelemään

stressiään. Nuorten ihmisten kohdalla myönteisten kokemusten tärkeyttä ei voida liiaksi korostaa. Niistä rakentuu luja itsetunto ja luottamus omaan osaamiseen ja omiin voimavaroihin sekä niiden turvin on mahdollista kestää suuriakin takaiskuja. Kaveripiiri, opiskelutoverit, opettajat ja ystävät ovat voimavara, josta on hyvä ammentaa erityisesti silloin, kun epäily omasta riittämättömyydestä, heikkoudesta tai huonommuudesta valtaa ajatukset. (Karvonen 2009, 159–160.) Sijaishuollon erityisyksikköön tullessaan nuorella ovat nämä voimavarat usein ehtyneet tai ovat riittämättömiä. Sijaishuollon erityisyksikössä nuori saa tiiviimpää huolenpitoa ja kasvatusta sekä hänelle tarjotaan turvallinen kasvuympäristö. Tavallisen arki-elämän opettelu myötä nuoren itsetuntoa ja luottamusta omaan osaamiseen vahvistetaan.

Noin joka kolmas sijoitetuista nuorista on ollut sijoitettuna mielenterveyspalveluja tarjoavaan yksikköön. Jaksot ovat useimmiten lyhyitä, 1-3kk:n mittaisia arviointi- ja hoitajaksoja, joita toteutetaan yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa. Tämä kertoo siitä, että lastensuojelu- ja mielenterveysjärjestelmän kohteena on verrattain sama ongelmanuorten ryhmä kuin lastensuojelun ja rikosoikeusjärjestelmänkin. (Kuula & Marttunen 2009, 35.) Sijaishuollon erityisyksikön asiakasprofiilissa korostuu päihdepuolen problematiikasta oireilevat nuoret sekä useasti heillä on myös psyykkisen puolen oireilua. Sijaishuollon erityisyksikössä tarjotaan kokonaisvaltaista arviointia nuoren tilanteesta. (Linjala, 2012.)

4 NUOREN SIIJOITTAMINEN KODIN ULKOPUOLELLE

4.1 Yleisimmät kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt

Lapsen tai nuoren kodin ulkopuolelle sijoittamisen yleisimpiä syitä ovat vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat, jotka johtavat lapsen laiminlyöntiin tai perheväkivaltaan. Yhä useammin kodin ulkopuolelle sijoittaminen johtuu lapsen omista ongelmista, kuten kouluvaikeuksista, rikollisuudesta tai huumeiden käytöstä. Lisäksi etnisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset muodostavat jatkuvasti kasvan ryhmän lastensuojelussa. (Raunio 2004, 232.)

Nuoruus on kasvun ja kehityksen aikaa, ja silloin nuoren tukijoukkoina ovat oma perhe, ystävät ja koulu. Tuona aikana nuori kypsyy aikuisuuteen ja oman elämänsä vastuun ottajaksi. Tärkeä osa tätä kasvuprosessia on myös tunnistaa itsessään piirteitä, jotka sopivat johonkin aikuisuuden ammattiin ja työelämään. Valitettavasti kaikkien nuorten kasvupolku ei etene tavanomaisen ihannemallin mukaisesti, vaan toiset nuoret tarvitsevat rinnalleen lukuisia tukitoimenpiteitä kehittyäkseen tasapainoisiksi ja vastuullisiksi aikuisiksi. (Pönkkö & Tervonen-Rossi 2009, 145.)

Nuoren ongelmat tulevat usein näkyviin koulusta poissaoloina. Näitä oli 70 % ongelmallisella käyttäytymisellä oirehtivista Kuulan (N=264) aineiston lapsista ja nuorista. Koulukiusaamista joko tekijänä tai uhrina oli kokenut 39 %. Rikoksiin joskus syyllistyneistä lapsista tai nuorista 52 % oli kokenut koulukiusaamista. Monikulttuurisesta taustasta tulevista koulukiusaaminen oli ongelma 40,9 %:lla nuorista, verrattuna 38,8 % muista. Osittain rikosperusteisesti huostaanotetuista lapsista ja nuorista 23 %:lla oli lisäksi diagnosoitu oppimisvaikeus, kuten ADHD tai tarkkaavaisuushäiriö. (Kuula ym. 2009, 28.)

Lapselle ja nuorelle fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kasvuympäristö on ”normaali” huolimatta siitä, millaisessa todellisuudessa hän elää. Lapsi toimii ja reagoi asioihin usein niin kuin hänen ympäristössään on ollut tapana toimia. Lapsi oppii niin positiiviset kuin negatiiviset mallit kasvuympäristöstään. Jos kotona poltetaan tupakkaa, käytetään alkoholia tai muita päihteitä, lapsi voi saada vaikutteita. Mikäli nuorta lähellä olevat aikuiset eivät pääse muodostamaan turvallista ja riittävän läheistä suhdetta nuoreen,

hän saattaa turvautua kaverisuhteisiin tai muuhun ympäristössä näkemäänsä tai kokeemaansa asiaan negatiivisella tavalla. Tällöin nuoren tulevaisuus voi olla riippuvainen siitä, minkälaisessa kaveripiirissä hän milloinkin liikkuu. Vaikka murrosikäinen kapinoi vanhempiaan vastaan, he ovat kuitenkin hänelle tärkeitä aikuisia, joihin nuoren pitäisi säilyttää perusluottamus. (Kemppinen 2000, 157.) Läheinen suhde vanhemman ja nuoren välillä on myös voinut johtaa niin sanottuun kaverisuhteeseen. Äiti tai isä ei ole ollut vanhempi, vaan enemmänkin kaveri nuoren kanssa. Olemme työssämme kohdanneet niitä nuoria ja vanhempia, joilla on ollut yhteisiä kavereita. Äidin tai isän kaverit ovat olleet nuoren kavereita ja päinvastoin. Mielestämme myös tämä tulisi ottaa huomioon, kun puhutaan nuoren turvallisesta ympäristöstä.

4.1.1 Aggressiivisuus

Aggressiivisuudella tarkoitetaan muita tai itseä vahingoittavaa tai uhkaavaa käyttäytymistä. Aggressiivisuuteen liittyy sisäisenä tunnetilana suuttumus, vihamielisyys ja raivo. Aggressiivisuus on normaali tunne, jota ihmiset kokevat erilaisissa tilanteissa. Tällaisesta tilanteesta on esimerkkinä ristiriitatilanne oman ajattelun ja toisen henkilön ajattelun välillä. Työntekijöiden tulee edesauttaa sitä, että ongelmat voi ratkaista keskustelemalla. Aggressiivisuus on purettava toiminnalla ja keskustelemalla. Aggressiivisuuteen johtavat tekijät pitää pyrkiä tunnistamaan ja ehkäisemään. Aggressiivisuutta voidaan selittää myös ihmisen biologian, ympäristö- ja tilannetekijöiden, päihteiden, erilaisten poikkeustilojen ja persoonallisuuden avulla. Varhaisimmat kokemukset ja kasvuolosuhteet vaikuttavat aggressiivisuuteen. Aggressiivisuutta lisäävät myös useat ulkoiset tekijät kuten stressi, rahapula, ristiriidat, kuumuus, ahtaus, melu, epäterveelliset hajut, kemialliset päästöt ja jännittyneisyys. Persoonallisuushäiriöistä kärsivän asiakkaan empatiakyky on heikentynyt. Persoonallisuushäiriöiselle asiakkaalle on tunnusomaista lyhytjännitteisyys, heikko stressin ja ahdistuksen sietokyky, uhkaava käyttäytyminen, heikko kyky itsenäiseen toimintaan ja sopeutumisvaikeudet. Ahdistus puretaan usein lähiympäristöön. Ahdistuksen purkamiseen käytetty tapa ei ole aina yhteiskunnassa sallittua. Yhteistyösuhteessa on tärkeä opettaa asiakasta valitsemaan ahdistuksen purkamiskeinot sellaisiksi, että ne eivät vahingoita toisia ihmisiä tai muuta ympäristöä. (Kiviniemi ym. 2007, 125, 127–128.) Kun nuori on sijoitettuna koulukotiin, hänelle luodaan turvalliset ja selkeät rajat. Häntä autetaan löytämään keinoja purkaa tunnetilojaan turvallisesti. Lastensuojelulaitoksen struktuuri on mielestämme tärkeä osa näitä rajoja.

Nuoruusikä on haavoittumiselle altista aikaa. Jos nuoren taustassa on vakavia varhaisia traumoja tai väkivaltakokemuksia, voi hän itsekkin alkaa käyttäytyä väkivaltaisesti. Nöyrytykset ja häpeäkokemukset esim. koulukiusaamisen yhteydessä voivat johtaa vihanpurkauksiin. Vanhemmat, joiden kiukun ilmaisemista tukahdutettiin, haluavat antaa lapsilleen enemmän vapauksia. Tarkoitus on hyvä, mutta johtaa toiseen äärilaitaan, liian tiukasta kurista täyteen rajattomuuteen. Rajattomien ja ristiriitaisesti kiintyneiden lasten turvallisuus riippuu siitä, miten hyvin he pystyvät hallitsemaan ympäristöönsä ja erityisesti omia vanhempiaan. Turvallisuuden tunne on silloin heidän itsensä, ei vanhempien varassa. He saavat raivota ilman kontrollia, mutta se ei merkitse vapautta eikä itsenäisyyttä. He manipuloivat, vaativat ja kysyvät ”mitä sinä voisit tehdä, että minulla olisi hyvä olla?”(Sinkkonen 2010, 164, 167.)

Nuorten väkivaltaisuus on usein nuorten keinottomuutta vastata pahaan oloonsa positiivisemmilla keinoilla. Väkivaltaisesti käyttäytyvän nuoren syiden ymmärtäminen ei saa merkitä hänen negatiivisen käyttäytymisensä hyväksymistä. Aggressiivisesti käyttäytyvä nuori tarvitsee konkreettisia sääntöjä, jotta hän tietää, miten hänen toivotaan toimivan. (Kemppinen 2000, 120.) ART on menetelmänä erinomainen nuorille, joilla on puutteita aggressiivisuuden hallinnan kanssa. Aggressiivisesti käyttäytyvät nuoret saavat ryhmässä työkaluja itsehillintään. ART koostuu kolmesta eri osa-alueesta: sosiaalis-tentaitojen opettelusta, vihanhallinnan opettelusta, sekä moraalisten taitojen kehittämisestä. Tehokkainta on, että ART ryhmä kokoontuu 3 kertaa viikossa kymmenen viikon ajan. Kun nuorella on puutteita sosiaalisissa ja moraalisisissa taidoissa, hän helposti käyttää hankalassa tilanteessa väkivaltaa. Vihanhallinnan opettelukerroilla opitaan muun muassa tunnistamaan suuttumuksen laukaisijoita, itsessä tapahtuvia fyysisiä muutoksia kun suuttuu ja jotta nuori oppii tiedostamaan ja siten oikeassa tilanteessa toimimaan väkivallattomasti. Sosiaalisten taitojen opettelussa harjoitellaan ottamaan erilaisia taitoja aggressiivisen käyttäytymisen tilalle. Moraalisessa osuudessa käydään läpi erilaisia moraalisia kysymyksiä ja pyritään ryhmänä löytämään moraalisesti paras ratkaisu. Nuori, jolla on alhainen moraalinen taso, ei ole saanut tarpeeksi tilaisuuksia, joissa olisi voinut näitä harjoitella. ART ryhmässä näitä tilaisuuksia annetaan ja niitä harjoitellaan. ART:ssa ryhmän ohjaajat mallintavat nuorille esimerkkitapauksia, ja tämän jälkeen nuoret harjoittelevat näitä käyttäen ART ryhmässä opittuja taitoja. (Heimonen, 2012).

4.1.2 Mielen terveysongelmat

Psyykkisen pahan olon taustatekijöitä on selvitetty ja selvitetään monipuolisesti eri tieteenalaan kuuluvien tutkimusten avulla. Taustatekijöiksi on löytynyt muun muassa ihmisen perinnöllisyyteen, oppimiseen, psyykkiseen rakenteeseen ja vuorovaikutussuhteisiin liittyviä seikkoja. Nuorten kokemusten mukaan psyykkisen pahan olon taustalla on usein tunnistettavissa traumaattisia elämäntapahtumia, jotka ovat jääneet kuormittamaan mieltä. Näihin tapahtumiin liittyy nuorten kokemuksia elämän käännekohdasta, voimavarojen vähenemisestä ja tapahtumaan liittyvien tunteiden aktivoitumisesta myöhemmin. Traumaattinen tapahtuma voi liittyä esimerkiksi psyykkiseen sairastumiseen, alkoholin käyttöön tai väkivaltaisuuteen. Myös kiusatuksi tulemiseen liittyy traumaattisen tapahtumasarjan piirteitä. (Kiviniemi 2009, 111.)

Nuorilla, joilla on mielen terveyden häiriöitä, osan käyttäytyminen on tulkittavissa asosiaalisiksi. Asosiaalisuus ilmenee yksittäisellä lapsella tai nuorella monesti samanaikaisena päihteiden ja huumeiden käyttönä, koulunkäynnin laiminlyöntinä, aggressiivisuutena, sosiaalisista ja oikeudellisista normeista piittaamattomuutena, sekä rikoksiin syyllistymisinä. (Mahkonen 2010, 19.)

Masennus on yleisin nuoruusiän mielialahäiriö. Masennustilan oireet, kuten ärtyneisyys, epämääräinen paha olo, kyvyttömyys tuntea mielihyvää, muutokset kaveripiireissä, nukahtamisvaikeudet, väsymys ja voimakkaat kokemukset syrjityksi ja kiusatuksi tulemisesta vaikuttavat nuoren kykyyn toimia. Arkielämän askareiden tekeminen on vaikeaa tai nuori ei jaksakaan tehdä arkiaskareitaan. Nuori voi olla voimaton. Hänen on vaikea tuntea mielenkiintoa, nauttia asioista tai keskittyä arjen tehtäviin. Esimerkiksi aamuisin sängystä nouseminen voi olla vaikeaa. Masennustila heikentää nuoren itsetuntoa ja – luottamusta, ja vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin. Nuori vetäytyy sosiaalisista tilanteista. Masennusoireiden lisäksi voi ilmetä käytöshäiriön oireita: epäsosiaalista käyttäytymistä, aggressiivisuutta tai muutoin poikkeavaa käyttäytymistä. Arkipäivässä masennus näkyy haluttomuutena mennä kouluun, varasteluna, aggressiivisena käyttäytymisenä sekä päihteidenkäyttönä. On tärkeää, että erityisesti lapset ja nuoret tuntevat itsensä tarpeelliseksi. Se mahdollistuu tekemällä välttämättömiä töitä, eikä vain harrastamalla. (Jokelainen 2011, 134, 195.)

Huono itsetunto saattaa johtua myös siitä, että nuori on usein saanut elämässään kuulla epäonnistuvansa. Nuori kokee tällöin, että hänen vaikuttamismahdollisuutensa ovat heikot tai epäonnistuminen on itsestään johtuvaa. (Mönkkönen 2007, 50.) Pitkään lastensuojelussa työskennellyämme olemme usein törmänneet siihen, että nuorella lähes poikkeuksetta on huono itsetunto, kun taas toisaalta se voi olla toisessa ääripäässä, nuori kokee olevansa lähes super-ihminen.

4.1.3 Pähhteet

Huonossa kunnossa oleva päihhteiden väärinkäyttäjät saattaa elää kaukana elämän realiteeteista, kadottaa minuutensa ja normaalin sosiaalisen kanssakäymisen välineet. Tällaisessa tilanteessa ihminen tarvitsee herätyksen, arkirealiteetteihin palauttamisen ja elämäntilanteen kehittämiseen tähtäävän tavoitteellisen muutosprosessin, jonka avulla hän voi vapautua kehittämään itsessään olevia potentiaaleja ja voimavaroja. Herätyksen vaiheessa nuori tarvitsee ulkopuolista suunnannäyttäjää ja mahdollisuuksien kertojaa, tukijaa, auttajaa, ymmärtäjää sekä suunnanoikaisijaa, joka on riittävän jäykkä, empaattinen ja kannustava. (Kemppinen 2000, 121.)

Nuoren päihhteidenkäyttö voi johtua hänen omasta kehitysvaiheestaan, ympäristön antamista malleista ja nuoren omista alkoholin käyttökokemuksista. Nuoret sanovat yleensä juomisensa syiksi uteliaisuuden, kavereiden esimerkin, seurallisuuden, kovuuden osoittamisen, aikuismaisuuden tai hyvät fiilikset. Nuorten mielestä alkoholi kuuluu iloiseen juhlintaan ja vauhdikkaaseen menoon. Kohtuullisen alkoholin käytön katsotaan kuuluvan normaaliin elämään. Useimmat nuoret oppivat suhtautumaan alkoholiin avoimesti ja järkevästi, juominen ei ole heille ongelma vaan hauskanpitoa kerran viikossa. Nuorten yleisin juomispäivä on perjantai, jota odotetaan muina viikontpäivinä. Vakiintuneita juomispäiviä ovat uudenvuoden aatto, vappu ja koulujen päättämispäivät. (Kemppinen 1997, 15.) Lastensuojelulaitokseen sijoitetulla nuorella saattaa olla jo päihhteidenkäyttö niinkin kohtuutonta, että ei ole väliä minä viikontpäivänä juo. Yhä useampi nuori juo alkoholia aina, kun sitä vain on saatavilla. Näillä nuorilla on päihhteiden käytön myötä lisääntynyt koulusta poissaolot, johon myötävaikuttajana voidaan mainita samanhenkinen kaveripiiri. Normaali päivärytmi nuorilla on kadonnut, sillä he pitävät tavallisena sitä, että päivät nukutaan ja yöt valvotaan. Lastensuojelulaitoksen eri yksiköissä työ-

kenneltyämme olemme havainneet, että yhä useamman nuoren kohdalla arkirytmien löytyminen aloitetaan nimenomaan nukkumaanmeno- ja heräämisaikataulujen opettelulla.

Ihmisen aivot ovat vasta 25-vuotiaana fysiologisesti valmiit. Nuoremmilla runsas alkoholin käyttö häiritsee aivojen hermosolujen toimintaa. Sen vuoksi he ovat myös alttiimpia alkoholin kaltaisille hermomyrkyille. Aivot ovat nuorilla herkimmin vioittuva elin. Alkoholin runsas käyttö on erityisen haitallista juuri aivoille. Alkoholi vaikuttaa koko keskushermoston toimintaan. Jo varsin pieni veren alkoholimäärä huonontaa suoritus- ja arviointikykyä. Vähäisetkin alkoholimäärät vaikuttavat käyttäytymiseen. (Kemppinen 1997, 18.) Olemme todenneet käytännössä, että valtaosalla nuorista, joiden kanssa olemme työskennelleet, oli jonkinasteinen päihdeongelma. Päihteiden käytön yhteyteen liittyi lisäksi aggressiivinen käyttäytyminen. Väkivaltaisuus ilmenee humalassa mutta harvemmin selvin päin.

Kuulan ja Marttusen keräämän aineiston nuoret ovat monitahoisesti huono-osaisia. Huono-osaisuuden kasaantuminen kehittyi usein vaiheittain ja alkoholin väärinkäyttö liitetään pikkurikollisuuteen. Ongelmallista alkoholin käyttöä oli esiintynyt 37 %:lla vastentahtoisesti huostaan otetuista nuorista (N=339). Rikoksiin syyllistyneistä lapsista ja nuorista alkoholin käyttö oli jossain vaiheessa aiheuttanut viranomaishuolta peräti 67 %:ssa tapauksista. Huumeidenkäyttö lisääntyi nuorten parissa 1990-luvulla aina 2000-luvun alkuun, minkä jälkeen kehitys on vakiintunut tai hivenen laskeva. Kasvu saattoi johtua paitsi nuorten ongelmien lisääntymisestä myös huumeiden lisääntyvästä saatavuudesta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen 15–16-vuotiaille tekemässä rikollisuuskyselyssä (2004) 8 % nuorista oli käyttänyt tai kokeillut kannabistuotteita vähintään kerran kuluneen vuoden aikana ja alle 2 % oli kokeillut muita huumeita, kuten LSD tai ekstaasi. Huumeiden käyttö tai sen epäily löytyi 21 %:ssa osittain oman käyttäytymisen perusteella huostaanotettujen nuorten (N=235) taustalta, 18 %:lla tytöistä ja 23 %:lla pojista. Maahanmuuttajat olivat huumemainintojen osalta ylliedustettuina (28 %). (Kuula ym. 2009, 27.)

5 STRUKTUURIN MERKITYS YKSIKÖSSÄ

5.1 Arjen strukturi

Sijaishuollossa tehtävä työ ei ole ainoastaan arkista mitä tahansa elämää, vaan se on myös elämistä lasten hankalan elämäntilanteen ja mahdollisten psyykkis-emotionaalisten ja sosiaalisten vaikeuksien kanssa (Pösö 1995, 86). Moni lapsi ja nuori on jouduttu sijoittamaan liian vapaan kotikasvatuksen vuoksi. Moni lastensuojelulapsi tarvitsee vapaan kasvatuksen sijaan aikuiselta yhteistä aikaa, rajoja, tukea ja ohjausta. Lastensuojelutyössä rajatonta ja kaiken sallivaa vapaata kasvatusta tulisi välttää. (Kemppinen 2000, 113.)

Ongelmiin ajautuvilta nuorilta puuttuu usein arkipäivän rakenne. Tämän vuoksi voi olla hyödyllistä laatia yhdessä nuoren kanssa kartta hänen päivästään: ”mihin aikaan yleensä herää, milloin syöt, milloin tapaavat kavereita?” (Lastensuojelun käsikirja.) Tarkastelimme useiden eri lastensuojelulaitosten Internet-sivuja hakusanoilla ”strukturi” ja ”lastensuojelu”. Suurimmassa osassa näistä sivustoista puhuttiin arjen struktuurista. Nuorten Ystävien sijaishuollon erityisyksikössä arjen strukturi tarkoittaa päivä- ja viikko-ohjelmaa joiden mukaan toimitaan. Arjen strukturia yksikössä ovat myös yhteiset pelisäännöt, toimintatavat sekä rajat.

Strukturi tarkoittaa lapsen näkökulmasta arjen selkeyttä, järjestystä ja ennustettavuutta. Nämä asiat tuovat turvallisuutta, mikä näkyy hyvänä olotilana ja hyvänä käytöksenä. Strukturi on lapselle apuväline, joka auttaa erilaisissa tilanteissa. Arjen asioita strukturoidaan, mikä tarkoittaa selventämistä. Henkilökunnan näkökulmasta strukturi tarkoittaa yhdenmukaista ja johdonmukaista työtä, joka näkyy arjessa sovittuina yhteisinä työtapoina ja yhdenmukaisena toimintana. (Satakunnan AUNE-hanke.) Arjen struktuurin avulla nuorelle asetetaan turvalliset ja selkeät rajat. Näin strukturi voidaan nähdä yhtä toimivana niin lastensuojelussa nuorten kanssa, kuin päivähoitossa autismikirjon lasten kanssa.

Usein haastavaa käyttäytymistä ilmenee, koska henkilön arjen asiat eivät ole hänelle selkeitä ja systemaattisia. Haastavasti käyttäytyvien henkilöiden ohjaamisessa perusasia on struktuurin eli selkeyden luominen. Luotettavuus ja ennustettavuus luovat

turvallisuutta ja rauhallisuutta, joka ympäristön näkökulmasta on rauhallista käyttäytymistä. Struktuuri tarkoittaa, että tehdään ymmärrettäväksi ja selkeäksi päivää, tilanteita ja toimintoja - mitä tehdään, missä tehdään, kuinka kauan ja kenen kanssa. Ajan hahmottamisen apuvälineitä ovat muun muassa kalenterit, viikko-ohjelmat ja päiväohjelma. (Satakunnan AUNE-hanke.) Tähän viitaten näemme tärkeänä struktuurin sijaishuollon erityisyksikössä. Nuorelle tuodaan selkeästi esille edellä mainitut asiat, mitä tehdään ja milloin. Käsikirja auttaa avaamaan näitä asioita myös *miten tehdään* – näkökulmasta.

Arjen ohjaustilanteita tulisi huomioida, kun lapsella on impulsiivisuutta, vaikeuksia tarkkaavuuden ylläpidossa tai pitkäjänteisyydessä. Tällöin on tärkeää rajata häiriöitä, paloitella tekeminen ja ennakoida muutoksia ja jäsentää niitä. Työskentelyä rytmitetään ja ajankäytön hallintaa tuetaan. (Satakunnan AUNE-hanke.) Sijaishuollon erityisyksikössä nuorilla usein on juuri näitä haasteita, ja näemmekin arjen struktuurin tärkeänä selventäjänä nuorelle hänen päivärytmisään. Struktuurin avulla nuoret tietävät mitä heiltä odotetaan ja mitä he voivat odottaa ohjaajilta. Tulovaiheessa kuitenkin on nähdäksemme erityisen tärkeää, että nuoret pääsevät tähän struktuuriin mukaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin heidän olemisensa tasoittuu. Näemme siis käsikirjan nuoren etuna.

Nuori tarvitsee ohjausta muun muassa seuraaviin taitoihin: kykyä tulla toimeen itsensä, muiden, ympäristönsä ja koko elämän kanssa, valintojen tekemiseen terveyden, sosiaalisuuden, ympäristön, talouden, ynnä muun hyväksi. Kun ihmisen mielenterveys järkkyy, hän kokee hajanaisuutta ja tuhon tunteita tai syvää masennusta ja toivottomuutta, ja samalla myös hänen voimansa suorittaa arkielämän toimintoja usein vähänevät. Ihminen voi jättää huolehtimatta fyysisestä kunnostaan, ulkonäöstään ja siisteydestään. Yksilö eristäytyy, eikä jaksaa hoitaa sosiaalisia yhteyksiään, hän voi kadottaa jokapäiväisen elämänrytmensä sekä kokea menettäneensä elämänsä hallinnan. Kierre johtaa usein itsensä, ympäristönsä, kotinsa, lääkityksensä ja muun hoidon laiminlyöntiin. (Almqvist & Iija & Kiviharju-Rissanen 1996, 96, 131.) Sijaishuollon erityisyksikössä palautetaan nuori rutiinien ja elämän perusasioiden äärelle. Tarvittaessa lähdetään ihan alusta asti, omasta hygieniasta huolehtimisesta opastaminen, käytöksen perusteiden opettelu, normaalit ruokailu- ja unirytmien opettelu.

Kuntouttavista ja toiminnallisista mielenterveyspalveluista saattaa tulla joillekin nuorille elämän keskeinen sisältö ja ajan jäsentäjä tilanteessa, jossa opiskelu tai työssäkäynti ei

täytä arkielämää. Mielenterveyspalveluilla tarkoitetaan tässä yhteydessä kuntoutusyksikössä asumista ja päivätoimintana järjestettyä toimintaa. Kiviniemen tutkimustulosten mukaan päivittäinen tuensaanti on tärkeää. Kun nuori saa apua, hän tuntee tulleensa kuulluksi ja rohkaistuu käyttämään omia voimavarojaan. Silloin nuori voi ymmärtää aiempaa paremmin omat mahdollisuutensa ja hänen itsetuntonsa vahvistuu. (Kiviniemi 2009, 117.) Sijaishuollon erityisyksikössä tarjotaan pitkäaikaista kuntouttavaa sijoitusta sitä tarvitsevalle nuorelle. Mielenterveysongelmainen nuori saa päivittäistä tukea ja hänelle on strukturoitua päivätoimintaa.

Erityisyksiköissä selkeä strukturi lienee eräs tärkeimmistä yksittäisistä asioista, jotka raamittavat ja ohjaavat nuorten kanssa tehtävää työtä. Nuorten taustat ovat usein rikkinaisia ja ominaista on usein se, että arkea ja elämänhallintaa ovat leimanneet epäselvyys sekä epäjohdonmukaisuus. Erityisesti tilanteissa, joissa ongelmat ovat kasaantuneet ja nuoren käyttäytyminen on haastavaa, struktuurin rooli arjessa on merkittävä, jotta luotamusellinen ja vuorovaikutteinen suhde nuoreen saadaan luotua. Olennaista on, että nuori kokee olonsa turvalliseksi ja kykenee luottamaan arjen jatkuvuuteen haasteista huolimatta. Strukturi merkitsee arjen jatkuvuuden lisäksi suunnitelmallisuutta, yhteisiä toimintatapoja, rajoja ja turvallisuutta. Erityisyksiköissä struktuurin merkitys korostuu nuorten merkittävien tuentarpeiden lisäksi myös siksi, että erityisyksiköt ovat henkilöstömääriltään vahvasti resursoituja. Työ on luonteeltaan usein vastaamista akuutteihin tilanteisiin, eivätkä ennakointi ja etukäteissuunnittelu ole aina mahdollisia. Erityisyksiköissä työ on usein vuorotyötä, ja asiakkaiden kanssa työskenteleviä ohjaajia on paljon. Vahva rakenne tukee suunnitelmallista työtä, helpottaa arjen sujumista, poistaa tiedonkulkuun liittyviä haasteita, luo turvallisuutta ja kantaa haastavissa tilanteissa. (Hiltula, 2012.)

5.2 Käsikirja struktuurin avaajana

Perusteita käsikirjalle löytyy lukuisia. Se auttaa ohjaajaa perehdyttämään nuoren yksikön arkeen ja strukturiin, ja sitä kautta nuori kotiutuu yksikköön helpommin ja nopeammin. Käsikirjaa nuori voi käyttää tukena aina, kun tuntee tarvetta tarkistaa jonkin arjen toiminnon toteuttamistapaa yksikössä. Lundin & Ohlsonin mukaan aloitekyvyn kehittymisen kannalta tärkeintä on tukihenkilön kärsivällisyys ja hänen usein suullisesti toistamansa ohjeet. Apukeinoina voidaan käyttää kirjoitettuja aikatauluja ja muita ohjei-

ta. Jos ihmisen keskittymiskyky on alhainen ja hänen on vaikea kiinnittää ja ylläpitää huomiota oikeassa asiassa, oppiminen on hidasta. (Lundin & Ohlson 2003, 41, 74.) Näin voisi ajatella, että käsikirjasta on apua myös henkilölle, jonka keskittymiskyky on heikko.

On tärkeää, että nuoren vastaanottavilla henkilöillä on riittävästi aikaa olla tulotilanteessa. Nuorta ohjataan tutustumaan muihin sijaishuoltopaikassa asuviin nuoriin ja henkilökuntaan. (Taskinen 2008, 81.) Nuori voi olla tulotilanteessa jännittynyt ja epävarma, koska hän on saapunut uuteen ja outoon ympäristöön. Tämän vuoksi näemmekin käsikirjan olevan tarpeellinen, jotta nuori voi alkuun tutustua rauhassa arjen toimintaan. Aikuisen läsnäoloa ei kuitenkaan pidä unohtaa, vaan aikuinen vastaa nuorelle häntä askarruttavissa kysymyksissä.

Kun nuori tulee yksikköön, hän oppii monia kotitalouteen liittyviä asioita, ellei hän ole osannut niitä vielä tullessaan. Ennen kuin nuori lähtee itsenäistymään, on ensiarvoisen tärkeää, että nuori osaa nämä taidot. Kempin listaamia asioita ovat: osaako nuori laittaa ravitsevaa ruokaa itselleen, pestä pyykkinsä, siivota asuntonsa, osaako hän käyttää rahaa säästäväisesti ja hoitaa itseään jos sairastuu. (Kempinen 2000, 123). Näitä asioita opetellaan koulukodissa, ja näin ollen arjen opetteluun tueksi käsikirja on hyvä lisä nuoren alkutaipaleelle yksikössä.

Nuoren selviytymistä edistävät vertaistuki, ammattilaisten tuki sekä nuoren itse löytämät arkipäivän selviytymiskeinot. Nuorten autetuksi tuleminen edellyttää, että nuori tulee kuulluksi, nuoren näkökannat otetaan huomioon ja että työntekijällä on valmiudet selvittää nuoren ongelmia. Yhteistyötä ammattilaisten kanssa kuvataan pääosin säännöllisinä tapaamisina ja niistä muodostuvana yhteistyösuhteena. Yhteistyö on myös satunnaisiin tapahtumiin perustuvaa ja avunsaamista tarvittaessa. Kiviniemen tutkimuksen mukaan ammattilaisten ja nuoren onnistuneessa yhteistyössä on piirteitä asiakaslähtöisestä auttamisesta, mihin viittaavat toimiva ja vastavuoroisuuteen perustuva vuorovaikutus, luottamus sekä itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen päätöksentekotilanteissa. (Kiviniemi 2009, 118–119.)

Parhaaseen tulokseen elämäntavan muutoksessa päästään tutkimusten mukaan silloin, kun nuori lähtee mukaan säännölliseen toimintaan kuten tekemään työtä, opiskelemaan tai kehittämään muuten itseään (Kempinen 1997, 45). Elämäntavan muutos nuorelle

on mielestämme yksikön ensisijaisin tavoite. Nuoret tulevat yleensä kodeista, joissa rajat eivät ole olleet riittävät ja normaali arkirytmisi on ollut hukassa. Opinnäytetyöme tuotoksena syntyneen käsikirjan uskomme olevan hyvä apu nuorelle, kun hän opettelee uudenlaiseen elämäntapaan.

Nuorten kanssa toimittaessa tärkeää on kiinnittää huomio myös myönteiseen viestintään. Suuri merkitys kommunikaatiossa, viestinnässä ja ohjeiden annossa on sillä, miten asiat esitetään. Toisinaan nuori ei halua avautua työntekijälle, jolloin on tärkeää, että työntekijä puhuu nuoren kuunnellessa. Keskusteluissa työntekijän ja nuoren välillä on olennaista, että nuori ymmärtää muutoksen ajan olevan käsillä. Joskus työntekijän on yksinkertaisesti sanottava tai kysyttävä suoraan, mihin nyt mennään tai mitä nyt tehdään. (Kemppinen 1997, 143, 147.) Mielestämme nuorelle, jolla ei ole ollut ohjaavaa aikuista aikaisemmin elämässään, on hyvinkin tärkeää, että asiat esitetään selkeästi. Aikuinen sanoo, mitä tehdään ja milloin. Jos nuori tässä tilanteessa sanelee ehdot, ei muutosta nuoren elämäntapaan ole tapahtumassa.

6 PEREHDYTTÄMINEN

6.1 Perehdyttämisen tavoitteet

Ajoittain esiintyviä ristiriitatilanteita ajatellen laadukas toimintatapa antaa myös turvaa (Laaksonen 2004, 258). Kun nuorelle avataan arki perehdyttämällä, nähdäksemme mahdolliset ristiriitatilanteet vähentyvät arjessa. Nuorta kannustetaan omatoimisuuteen, jonka mukana myös hänen vastuullisuutensa kasvaa. Näkisimme, että kun nuoren perehdyttäminen alkaa jo tulotilanteessa, helpottaa se nuoren sopeutumista yksikköön sekä vähentää hänen epävarmuuttaan.

Perehdyttämisen tavoitteena on aikaansaada uudelle työntekijälle perusta työnteolle ja yhteistyölle työyhteisössä (Lepistö 2004, 57). Tavoitteena on, että työntekijää kannustetaan omatoimisuuteen, jotta hän pystyy tarvittaessa muuttamaan toimintatapojaan. Perehdyttämisen tavoitteena on myös, että työntekijä työskentelee tavoitteellisesti ja kantaa vastuuta oppimisestaan kuin myös osaamisestaan. (Työturvallisuuskeskus i.a., 3.) Samat asiat ovat toivottavia myös nuoren tullessa yksikköön. Hän tarvitsee tähän viitaten yhtäläistä perehdyttämistä arjen toimintoihin kuten uusi työntekijäkin. Perehdyttämisen tavoitteena nuorenkin kohdalla on, että hän oppii kantamaan vastuuta, oppii omatoimisuuteen sekä tarvittaessa osaa muuttaa jo olemassa olevia toimintatapojaan. Perehdyttämisen tärkeänä tavoitteena on myös se, että nuori tuntee olonsa tervetulleeksi. Perehdyttäminen auttaa nuorta sopeutumaan uuteen ympäristöön.

6.2 Perehdyttämisen hyödyt

Hyvin hoidetusta perehdyttämisestä hyötyy niin työntekijä, työnantaja kuin työpaikka-kin. Työntekijälle perehdyttämisestä on hyötyä, sillä perehdyttämisen myötä työntekijän epävarmuus ja jännitys vähenevät sekä sopeutuminen työyhteisöön helpottuu. Hänen kykynsä ja osaamisensa tulevat helpommin esille hyvän perehdytyksen myötä ja työnteko on alusta asti sujuvaa. Perehdyttämällä työntekijän oppiminen nopeutuu ja helpottuu. (Lepistö 2004, 56.) Väitämme tähän viitaten, että nuorenkin epävarmuus ja jännittäminen vähenee perehdyttämällä sekä hän sopeutuu nopeammin yhteisöön. Yhteisöön kuuluvat niin yksikön toiset nuoret kuin ohjaajatkin. Perehdyttäminen auttaa nuorta tu-

tustumaan nopeammin talon tapoihin, ja kun ne ovat nuorelle tuttuja, arkeen asettuminen helpottuu. Yhteisön toimimisen kannalta on tärkeää, että siihen kuuluvat jäsenet tuntevat toimintatavat.

6.3 Dialoginen perehdyttäminen

Dialogisuudella useimmiten tarkoitetaan sellaista ihmisten välistä vuoropuhelua, jota luonnehtii yhdessä etsiminen, toisen kuunteleminen, kiinnostus toisen näkemyksiä kohtaan sekä keskinäinen luottamus (Arnkil i.a, 1). Dialoginen perehdyttäminen edellyttää yhdessä ajattelua, ja siihen tarvitaan usein koko työyhteisöä. Jokaisella työyhteisön jäsenellä täytyy olla kykyä käydä tasa-arvoista ja aitoa vuoropuhelua tulokkaan kanssa. Dialogisessa perehdyttämisessä asiakkaan rooli voi tulla voimakkaasti esiin, hän voi olla yksi perehdyttäjistä. (Kupias & Peltola 2009, 51.) Nähdäksemme on varsin luonnollista, että lastensuojelun sijaishuollon erityisyksikössä toimii dialogi ohjaajien ja nuorten välillä. Dialogisessa perehdyttämisessä perehdytettävä voi tuoda esiin omia kysymyksiä ohjaajille, kyseenalaistaa ja ihmetellä asioita. Miksi jokin asia tehdään niin kuin tehdään?

6.4 Perehdyttäminen osana laatua

Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden on selvitettävä ja otettava huomioon eri tahojen tarpeet sekä palveluille kohdistuvat vaatimukset ja odotukset pystyäkseen tuottamaan hyvää laatua. Esimerkiksi hoito- ja kasvatuskäytännöt, kuntoutusmenetelmät, asiakkaiden kohtelu ja työskentelytavat otetaan huomioon sekä kehitetään ja muokataan ne sellaisiksi, että ne vastaavat asetettuja vaatimuksia. (Holma & Rousu 2004, 10.) Kuiten aiemminkin mainittiin, tulee nuoren tulotilanteessa aikuisella olla tarpeeksi aikaa nuoren vastaanottamiseen. Osana laatua näemme nuoren perehdyttämisen strukturoituun arkeen.

Lastensuojelun laatua käsittelevässä Lasso-julkaisussa on esitelty niitä tahoja, joista kohdistuu vaateita muun muassa hyvälle toiminnalle, hoidolle sekä kuntoutukselle. Vaatimukset ovat vain tulleet tänä päivänä astetta voimakkaammiksi, odotukset suuremmik-

si ja tarpeet monimuotoisemmiksi. Entistä haasteellisemmaksi on tullut hyvän laadun tuottaminen. (Holma ym. 2004, 11.) Lapsen edun toteutuminen parhaalla mahdollisella tavalla lastensuojelussa on laadun kehittämisellä ensisijainen tarkoitus. Lisäksi laadun kehittäminen on myös työyhteisön ja työntekijän etu. (Laaksonen 2004, 258.)

Toimivan työyhteisön ja sovitun työtavan avulla asetettujen tavoitteiden mukaisia tuloksia voidaan pitää laadukkaana toiminnan perusajatuksena, joihin asiakkaat ovat tyytyväisiä. Kehittämistyössä työyhteisön rakenteita, työprosessia sekä tuloksia tutkitaan säännöllisesti ja arvioidaan eri näkökulmista. Mitä pidetään hyvänä laatuna, riippuu arvioitavasta toiminta-alueesta. Alasta riippumatta voidaan kuitenkin määritellä piirteitä, joita voidaan pitää ominaisena laadukkaalle palvelutoiminnalle: asiakaslähtöisyys, kirjattu toiminta-ajatus, kuvatut prosessit, prosesseja tukevat rakenteet ja jatkuva arviointi. Esimerkiksi asiakaslähtöisyydessä toiminnan lähtökohtana on asiakkaan tarpeisiin vastaaminen. Edetään jatkuvassa vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. Kirjatussa toiminta-ajatuksessa on palveluita tuottavassa yksikössä yhdessä määritelty toiminnan arvot ja tavoitteet. (Laaksonen. 2004, 257.) Nuorten Ystävien yhteistyökumppaniltamme saadun tiedon mukaan yksikön prosessikuvaukseen on kirjattu nuoren perehdyttäminen (Hiltula, 2012).

7 PROSESSIKUVAUS

7.1 Käsikirjan tarkoitus ja tavoitteet

Työssämme lastensuojelun eri yksiköissä työskennelleenä olemme huomanneet tarpeen nuoren perehdyttämiseksi arjen toimintoihin. Yhteistyökumppanimme Nuorten Ystävien sijaishuollon erityisyksikkö on arjeltaan vielä strukturoidumpi kuin ne paikat, joissa olemme muutoin työskennelleet. Tästä lähti idea, että käsikirjalle voisi olla tarvetta kyseisessä paikassa. Saatuamme luvan tuotteen kehittelylle, aloimme jäsenellä käsikirjan runkoa yksikön viikko-ohjelman ympärille.

Suunnitellessamme käsikirjaa ja sen sisältöä, meidän tuli ottaa huomioon yksikköön sijoitettujen nuorten elämäntilanteet ja tarpeet. Kohderyhmän tarpeet on otettu huomioon kieliasussa, joka on pyritty pitämään mahdollisimman selkeänä. Asiat on avattu kattavasti, mutta kuitenkin tiiviisti niin, että lukijan mielenkiinto pysyy aiheessa.

Käsikirjan tarkoituksena on avata nuorelle yksikön strukturoitu päivärytmi ja viikko-ohjelmaan sisältyvät toiminnot. Käsikirja on Nuorten Ystävien koulukoti Pohjolakodin sijaishuollon erityisyksikköön sijoitetulle nuorelle elämäntilanteita tukeva, koska nuori saa siitä heti sijoituksensa alussa konkreettisen oppaan, jonka avulla hän voi tutustua yksikön strukturoituun päivärytmiin.

Käsikirja on myös apuväline nuoren ja ohjaajan väliselle vuoropuhelulle. Ohjaajan sanallisesti perehdyttäessä nuorta arkeen, käsikirja on tukena ja muistina läpikäytyille asioille. Käsikirjassa on varattu kirjoitustilaa, johon nuori voi kirjoittaa mieleen nousseita kysymyksiä.

Haasteena käsikirjan käyttämiselle voi olla ohjaajien sitoutuminen sen käyttämiseen sekä mahdolliset arjen muuttujat. Tuottemme jää yksikköön vapaaseen käyttöön, jolloin ohjaajat voivat tarvittaessa päivittää viikko-ohjelman muuttumiset suoraan käsikirjaan, jolloin se pysyy aina ajan tasalla. Työntekijöiden olisikin annettava aikaa yksikköön tulleelle nuorelle ja käydä käsikirjaa yhdessä läpi, että siitä saatava hyöty konkretisoituu.

7.2 Käsikirjan suunnittelu ja toteutus

Kun tuotteen suunnittelu alkaa, kehittämistarpeen tunnistaminen on tuotekehityksen ensimmäinen vaihe. Kehittämistarpeen tarkastamisessa on keskeistä selvittää miten laaja tarve on eli ketä kaikkia tarve koskettaa. (Jämsä & Manninen 2000, 31.) Olimme yhteydessä työelämän yhteistyökumppaniimme Nuorten Ystävien erityistyöntekijä Maija Hiltulaan syksyllä 2011. Kerroimme ideastamme ja sovimme tekemämme suunnitelman, jossa käsikirjan sisältöä on hieman avattu (liite 2). Luonnostelimme suunnitelmaan heti alustavan aikataulutuksen työlle. Suunnitelman hyväksymisen jälkeen aloimme ideoida käsikirjaa syvällisemmin loppusyksystä 2011.

Luonnosteluvaihe alkaa, kun on tehty päätös siitä, millainen tuote tehdään. Tuotteen laatu turvataan ottamalla huomioon eri osa-alueiden ydinkysymykset. (Jämsä ym. 2000, 43.) Pyrimme ottamaan luonnosteluvaiheessa tuotteen laadussa huomioon sen, että käsikirja vastaa kyseisen yksikön tarpeita. Yksiköstä saamamme viikko-ohjelma toimi alusta asti runkona käsikirjalle.

Asiakasprofiilissa tulee selvittää, ketkä ovat suunniteltavan tuotteen ensisijaiset hyödynsaajat ja millaisia he ovat tuotteen käyttäjinä. Tuote palvelee asiakasta parhaiten, kun se on suunniteltu käyttäjäryhmän tarpeet, kyvyt ja muut asiat huomioiden. (Jämsä ym. 2000, 44.) Käsikirja on suunniteltu siten, että sijaishuollon erityisyksikköön sijoitetut nuoret ovat ensisijaisia hyödynsaajia sijoituksensa alkuvaiheessa. Prosessin aikana syvennyimme tutkimaan asiakasprofiilia, eli minkä tyyppisiä taustatekijöitä sijaishuollossa olevilla nuorilla voi olla. Viitekehityksenä tähän käytimme kirjallisuutta ja otimme sieltä esimerkkejä eniten esille nousseista ongelmista, koska jokaisen nuoren ollessa yksilö, emme voi profiloida sijaishuollon erityisyksikön asiakkaita minkään tietyn ongelmapiirin alle. Sijoitukseen johtaneita syitä kokemuksemme mukaan on yleensä monia, joten summasimme opinnäytetyöhömmme niistä yleisimpiä. Tekemämme haastattelun mukaan sijaishuollon erityisyksikössä nuorilla korostuivat päihde- ja mielenterveysongelmat (Linjala, 2012).

Sosiaalihuollossa asiakkaat eivät välttämättä ole ensisijaisia tuotteen käyttäjiä tai sen hyödynsaajia. Asiakkaat ovat aina kuitenkin lopullisia hyödynsaajia, joten myös heidän tarpeensa ja ongelmansa on selvitettävä. Tuotteen sekä asiasisällön on vastattava tarkoitustaan. (Jämsä ym. 2000, 44- 45.) Käsikirjasta tulevat hyötymään ensisijaisesti yksik-

köön sijoitetut nuoret. Työntekijät saavat käsikirjasta työväliseen vuorovaikutukselliseen suhteeseen nuoren ja ohjaajan välille. Käsikirjan tarkoitus on tukea suullista perehdyttämistä eikä korvata sitä.

Kehittelyvaihe tarkoittaa tuotteen varsinaista tekemisvaihetta, joka etenee luonnosteluvaiheessa valittujen ratkaisujen mukaisesti. Kehittelyvaiheessa tuotetta voidaan esitellä mallikappaleella. (Jämsä ym. 2000, 85.) Ensimmäisen version valmistuttua joulukuussa 2011, annoimme sen yksikköön luettavaksi. Saamamme palautteen ja ehdotuksen jälkeen suoritimme korjauksia käsikirjaan. Käsikirjan tuli perustua faktaan, joten se on alusta asti noudattanut yksikön omaa viikko-ohjelmaa. Käsikirjaan päädyttiin lisäämään muitakin nuorelle keskeisiä asioita kuten hyvä käytös ja terveydenhuolto – osio.

Kun tuotteessa on keskeistä sen välittämä tieto, tehdään asiasisällöstä laadittu jäsentely. Tuotteen keskeisin sisältö on tosiasiat, jotka tulee kertoa vastaanottajalle mahdollisimman ymmärrettävästi ja täsmällisesti hänen tiedontarpeensa huomioiden. Tiedon välittämiseen tarkoitettujen tuotteiden ongelmat ovat asiasisällön valinta ja määrä, tietojen muuttuminen tai vanhentuminen. Tekstin tulisi tavoittaa lukija ensilukemalta. Sen vuoksi tekstin tulee olla selkeää luettavaa. Hyvä jäsentely ja otsikoiden muotoilu edesauttaa tätä. (Jämsä ym. 2000, 54–57.) Käsikirjan sisältö muokkautui maaliskuuhun 2012 asti, yksikön työntekijöiltä sekä ohjaavilta opettajilta saamamme palautteen mukaan. Käsikirja suunniteltiin siten, että yhteistyökumppanimme voi päivittää sitä, jos tieto oppaassa vanhenee.

Tuotteen viimeistely voi sisältää tuotteen hiomista yksityiskohtaisemmin, päivittämisen suunnittelua, tuotteen markkinoinnin suunnittelua tai tuotteen käyttöohjeiden laadintaa. (Jämsä ym. 2000, 80–81, 85.) Käsikirjan viimeistely tapahtui maaliskuuhun 2012. Saamiemme viimeistelyehdotusten jälkeen toimitimme valmiin käsikirjan yhdyshenkilölle Maija Hiltulalle 19.4.2012. Valmiiseen tuotteeseen on mahdollista tehdä muutoksia ja lisäyksiä tarpeen mukaan esimerkiksi asiakaspalautteen pohjalta.

Laatu tarkoittaa tuotteen kokonaisuutta, johon perustuu tuotteen kyky täyttää odotukset. Tuotteeseen kohdistuvat odotukset vaihtelevat sen mukaan, tarkastellaanko tuotetta esimerkiksi asiakkaan vai työntekijän näkökulmasta. (Jämsä ym. 2000, 127, 128.) Käsikirjan laatu on rakentunut työntekijöiden näkemykselle siitä, mikä vastaa parhaiten heidän asiakkaidensa tarpeita sekä se on pohjautunut yksikössä vallitsevaan struktuuriin.

Pidämme opinnäytetyönämme tuotetun käsikirjan tekijänoikeudet ja muut tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiset oikeudet itsellämme, mutta Nuorten Ystävien yksiköillä on oikeus muunnella, päivittää ja edelleen kehittää käsikirjaa sekä se saa ajallisesti rajattomat käyttöoikeudet käsikirjaan. Tuotteessamme tai raportissamme ei lue yksikön nimeä, eikä yksityiskohtaista tietoa, josta yksikön voisi tunnistaa.

7.3 Käsikirjan arviointi

Käsikirjasta (liite 1) muodostui A4-koon 11-sivua sisältämä vihko, jota on yksikössä helppo muokata tarvittaessa ja jonka saa tulostettua vakiokoossa sekä nidottua yhteen tulostamisen jälkeen. Sisältönä käsikirjassa olivat viikko-ohjelman avaaminen sekä lyhyt osio, jossa on kerrottu tärkeitä viikko-ohjelman ulkopuolelle sijoitettavia asioita. Visuaalisen selkeyden sekä muokkausmahdollisuuksien vuoksi käsikirjaan ei laitettu kuvia. Käsikirja voidaan ottaa käyttöön muissakin kuin juuri yhteistyöyksikössämme, jolloin he voivat halutessaan liittää käsikirjaan haluamiaan kuvia. Tuotteen oli tarkoitus olla valmis ja yksikön käytettävissä joulukuun 2011 loppuun mennessä. Hankesopimuksen (liite 3) allekirjoittaminen yhteistyökumppanillamme viivästyi syksyllä, joten opinnäytetyömme ei päässyt etenemään sovituissa aikatauluissa. Tuote itsessään ei vanhene, mutta sisällöllisiä asioita jouduimme muuttamaan pari kertaa tuotteen tekemisen aikana.

Ohjaajien näkökulmasta käsikirja on työtä tukeva tuote, koska se sisältää tiivistettynä sen tiedon, mitä nuoren on alkuvaiheessa hyvä tietää yksikön toiminnasta. Yksittäinen ihminen ei muista aina kaikkea kertoa, eikä nuori kaikkea kysyä. Käsikirja myös tukee näiden asioiden muistamista, koska tieto ei ole vain puhutun ja kuullun varassa. Mielestämme onnistuimme tekemään oppaasta vaatimuksia vastaavan kokonaisuuden ja pidettyä sen samalla tarpeeksi suppeana kirjoitusmäärältään. Tuotteen sisällön tuli olla informatiivinen sekä selkeä kokonaisrakenteeltaan. Jäsentelimmekin sisältöä monta kertaa ja parhaimmaksi havaitsimme viikko-ohjelmalle uskollisimman etenemismuodon. Toiminnallisena tavoitteenamme oli, että käsikirja tukee nuoren ja ohjaajien välistä vuorovaikutusta perehdyttämisessä. Käsikirjan tarkoituksena oli avata yksikön viikko-ohjelma eli struktuuri nuorelle. Näin käsikirja vastaa ensisijaisesti asiakkaan tarpeeseen.

Nuoren sijoituksen alkaessa yksikköön asettuminen ja sopeutuminen on prosessi, johon kiinnitetään huomiota ja kohtaaminen luo perustan jatkotyöskentelylle. Yhteistyökumppanimme palautteen mukaan käsikirja uudelle nuorelle toimii perehdyttämisen tukena ja hyvänä välineenä tulovaiheessa. Sijoituksen alkuvaiheessa, kun moni asia voi tuntua hämmentävältä yksikön, ihmisten ja toimintatapojen ollessa vielä uusia, käsikirja antaa nuorelle tietoa arkeen liittyvistä toimintatavoista ja pelisäännöistä sekä siitä kuinka yhteisö toimii päivittäin. Käsikirja on muunneltavissa oleva perustietopaketti arjesta, joka on hyödynnettävissä kaikissa Nuorten Ystävien sijaishuoltoyksiköissä. Käsikirjaa on mahdollista kehittää edelleen siten, että siitä saatava tieto ulottuu myös pidemmälle aikavälille, laajempien kokonaisuuksien infokirjaseksi, jota voi tarvittaessa tarjota myös nuorten perheille ja verkostoille sekä käyttää yhtenä perehdyttämisen apuvälineenä myös uudelle työntekijälle. *Kohtaaminen* oli Nuorten Ystävien lastensuojelu- ja perhekuntoutuspalveluiden teema vuonna 2011 ja sille on pyritty antamaan työssä erityistä painoarvoa. (Hiltula, 2012.)

8 POHDINTA

Tehdessämme työtä huostaanotettujen nuorten parissa olemme havainneet, että nykyajan nuorten kulttuuriin sisältyy enenevässä määrin huumeet, pääosin kannabis. Osaltaan siihen on mielestämme vaikuttanut huumeiden helppo saatavuus tänä päivänä. Pohdimme myös sitä, mikä vaikutus medially on tähän, esimerkiksi televisiosta tulee jo ennen pienten lasten nukkumaanmenoaikaa ohjelmia, joissa huumeita käytetään. Mielestämme tämä on huolestuttavaa nykypäivänä, kun puhutaan huumeiden käytön lisääntymisestä.

Opinnäytetyömme oli haastava, koska nuoren perehdyttäminen oppaan avulla ei ole yleistä ja siten valmista viitekehystä työlle ei ollut. Oma näkemyksemme sen tarpeellisuudesta sai tukea työelämän yhteistyökumppanilta ja siten nähtiin, että tarvetta tuotteelle oli. Hankalimpana koimmekin juuri teorian ja käytännön yhteensattamisen, koska työntekijätasolla oli hyvin selvää se, miksi yksikössä vallitsee struktuuri ja miksi sijoitetut nuoret sitä tarvitsevat ja siitä hyötyvät. Ja siten oli myös selkeää, miten tämä käsikirja nuorta auttaisi. Perehdyttämisestä on paljon kirjallisuutta, mutta ne keskittyvät enemmän uuden työntekijän perehdyttämiseen. Myös struktuurista löytyi hyvin tietoa, mutta se keskittyi enemmän autismin kirjoon. Näimme kuitenkin yhteyden struktuurin tärkeydessä myös sijaishuollon erityisyksikköön sijoitetuille nuorille, joten syvennyimme tutkimaan sitä.

Opinnäytetyön tekeminen on ajallisesti pitkä prosessi ja vaatii tekijöiltään asiaan syvennymistä ja sitoutumista. Varsinaisen käsikirjan toteuttamisesta meillä oli alusta asti vahva yhteinen näkemys ja sen osuus koko opinnäytetyön tekemisestä ajallisesti oli noin neljännes. Eniten aikaa vei viitekehysten rakentaminen. Viitekehyksessämme suunnitelman mukaan kuului olla lastensuojelun sijaishuolto, perehdytys ja laatu. Kuitenkin prosessin aikana tulimme johtopäätökseen, että struktuuri kuuluu olennaisempana osana yksikön arkeen. Laatu on tärkeää ja se näkyy jokapäiväisessä työssä, ja siitä olisi saanut kirjoitettua vaikka kokonaisen opinnäytetyön erikseen, joten päädyimme rajaamaan sen osittain raportistamme pois. Laatutyö sisältyy kuitenkin kaikkiin niihin perusteisiin, joihin olemme käsikirjaa opinnäytetyön raportissamme peilanneet.

Perehdyttäminen on nähdäksemme ensimmäinen askel nuoren sijoitusprosessissa. Sen jälkeen kun nuori on asettunut talon arkeen, voi työskentely hänen kanssaan todella al-

kaa. Tärkeää on, että nuori otetaan vastaan ja hän saa perehdyttämisen yksikön arkeen ja toimintaan. Tämä voi jäädä vajavaiseksi, kun yksikössä on työntekijöitä kolmessa vuorossa. Jääkö perehdyttäminen ”harmaalle alueelle”, joka ei ole tavallaan kenenkään, mutta kuitenkin kaikkien työtä? Perehdyttämistä on varmasti yhtä monta hyvää kuin on perehdyttäjiä, mutta tavoitteemme olikin saada tähän yhteistä linjaa. Emme ole tarkoittaneet käsikirjaa ”korvaamaan” aikuisen läsnäoloa ja perehdyttämistä, vaan mielestämme nuoren tulotilanteessa tulisi aikuisella olla riittävästi aikaa nuorelle. Perehdyttämispöytä nähdään hyvänä työvälineenä työntekijöille ja vuorovaikutuksen tueksi tulotilanteessa. Nuori voi myös itsenäisesti tutustua toimintaan ja arkeen ja hän voi tämän pohjalta esittää lisäkysymyksiä. Mielestämme kyseistä opasta voi käyttää myös vanhempien perehdyttämisessä sijaishuoltoyksikön arkeen. Olemme arkityössämme kohdanneet usein vanhemmilta esiin nousseita kysymyksiä siitä, mitä hänen lapsensa yksikössämme arkisin tekee, oppiiko hän meillä kotitöitä jne. Myös kysymyksiä on herännyt siitä, mikä on ”käyttis”. Oppaamme antaa myös vanhemmille vastauksia näihin asioihin.

Opinnäytetyömme tekeminen oli myös oman oppimisen kannalta opettavainen. Jouduimme useamman kerran ja syvemmin miettimään näitä nuoria, joille käsikirjamme on suunnattu. Suurimmaksi kysymykseksi nousi se, että miksi tällainen käsikirja on tarpeellinen juuri näille nuorille. Meidän piti pohtia syitä ja ennen kaikkea niitä ongelmia, joita nuorilla on taustallaan. Näiden pohdintojen päätteeksi tulimme siihen tulokseen, että käsikirjan on oltava mahdollisimman lyhyesti mutta selkeästi kirjoitettu. Toisinaan näillä yksikön nuorilla ei ole kärsivällisyyttä, joten jos olisimme tehneet liian pitkän käsikirjan, niin nuoret eivät jaksaisi lukea sitä. Mielestämme silloin tuotteemme ei olisi tavoittanut sitä tarkoitusta, mikä meillä alun perin oli. Toivommeekin, että käsikirjalle olisi käyttöä ja ennen kaikkea hyötyä nuorelle itselleen, hänen vanhemmilleen ja myös työntekijöille.

LÄHTEET

Almqvist, Sinikka & Iija, Aulikki & Kiviharju-Rissanen, Upu 1996. Mielenterveystyön perusteet hoitotyössä. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Arnkil, Robert. Hyvän tulevaisuuden dialogi. Haettu 10.4.2012. <http://files.kotisivukone.com/testataan.kotisivukone.com/julkaisut/hyvn_tulevaisuuden_dialogi.pdf>

Forsberg, Hannele & Ritala-Koskinen, Aino & Törrönen, Maritta 2006. Lapset ja sosiaali-työ, Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. PS-Kustannus, Juva.

Heimonen, Sari 2012. ART-ohjaaja, Nuorten Ystävät, Muhos, 19.4.2012.

Hiltula, Maija 2012. Erityistyöntekijä, Nuorten Ystävät, Muhos, 19.4.2012.

Holma, Tupu & Rousu, Sirkka 2004. Lastensuojelupalveluiden laadunhallinta. Suomen Kuntaliitto.

Jokelainen, Piia 2011. Nuoruus ja masennus. Teoksessa Lämsä, Anna-Liisa (toim.) Mielimaasta. Masentuneen nuoren kohtaaminen. Bookwell Oy, Juva.

Jämsä, Kaisa & Manninen, Elsa 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Karvonen, Riina 2009. Keinoja stressin hallintaan. Teoksessa Lämsä, Anna-Liisa (toim.) Mun on paha olla, näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. PS-Kustannus, Juva.

Kemppinen, Pertti 1997. Nuori minänsä vankina. Kannustusvalmennus Oy, Vantaa.

Kemppinen, Pertti 2000. Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt. Kannustusvalmennus P. & K. Oy, Vantaa.

Kiviniemi, Liisa 2009. Nuorten omat kokemukset psyykkisestä pahoinvoinnista ja paranemisesta. Teoksessa Lämsä, Anna-Liisa (toim.) Mun on paha olla, näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. PS-Kustannus, Juva.

Kiviniemi, Liisa & Läksy, Marja-Liisa & Matinlauri, Timo & Nevalainen, Kaija & Ruotsalainen, Kari & Seppänen, Ulla-Maija & Vuokila-Oikonen, Päivi 2007. Minä mielenterveystyön tekijänä. Edita Prima Oy, Helsinki.

Kupias, Päivi & Peltola, Raija 2009. Perehdyttämisen pelikentällä. Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä, Tampere.

Kuula, Tarja & Marttunen, Martti 2009. Laitoksessa rikosten vuoksi. Selvitys alaikäisellä vastentahtoisesti huostaan otetuista. Hakapaino Oy, Helsinki.

Laaksonen, Sari 2004. Huostaanoton, sijaishuollon ja jälkihuollon laatu. Teoksessa Puonti, Annamajja, Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.). Lastensuojelu tänään. Tammi, Helsinki.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Lastensuojelun käsikirja. Haettu 1.4.2012. <<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja>>

Lepistö, Irma 2004. Työpaikkakouluttajan käsikirja. Työturvallisuuskeskus, Helsinki.

Linjala, Kari 2012. Vastaava ohjaaja, Nuorten Ystävät, Muhos, 20.4.2012.

Lundin, Lennart & Ohlson, Ove S. 2003. Psyykkisen toimintakyvyn häiriöt – tukea ja apua kognitiivisiin toimintahäiriöihin. ER-Paino Oy, Lievestuore.

Mahkonen, Sami 2010. Lastensuojelu ja laki. Edita Prima Oy, Helsinki.

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Edita Prima Oy, Helsinki.

Nuorten Ystävät. Koulukotipalvelut. Haettu 1.3.2012

<<http://www.nuortenystavat.fi/palvelut/lastensuojelupalvelut/koulukotipalvelut>>

Pönkkö, Maija-Leena & Tervonen-Rossi, Raili 2009. Moniammatillinen yhteistyö lapsen ja nuoren kasvun tukemisessa. Teoksessa Lämsä, Anna-Liisa (toim.) Mun on paha olla, näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. PS-Kustannus, Juva.

Pösö, Tarja 1995. Hoidollisuus ja kokonaisvaltainen huolenpito lastensuojelutyössä – välineenä sijaishuolto. Teoksessa Virtanen, Petri (toim.). Näkökulmia lastensuojeluun. WSOY, Juva.

Raunio, Kyösti. 2004. Olennainen sosiaalityössä. Gaudeamus, Tampere.

Satakunnan AUNE-hanke i.a. Toiminnan ohjaus. Haettu 27.2.2012.

<http://www.satshp.fi/sataehp/aune/apua_arkeen/toiminnan_ohjaus.php>

Sinkkonen, Jari 2010. Nuoruusikä. WS Bookwell Oy, Juva.

Taskinen, Sirpa 2008. Lastensuojelulaki Soveltamisopas. Gummerus kirjapaino Oy, Vaajakoski.

Työturvallisuuskeskus i.a Työhön perehdyttäminen ja opastus – ennakoivaa työsuojelua. Haettu 18.3.2012 < <http://www.tapiola.fi/NR/rdonlyres/64EBOC38-162D-4F62-9910-FA6338568CC2/0/Perehdytysjatyonopastus.pdf>>

LIITTEET

LIITE 1

Käsikirja uudelle nuorelle

Tervetuloa!

Olet saapunut Nuorten Ystävien sijaishuollon erityisyksikköön. Tämän oppaan tarkoituksena on kertoa sinulle yksikkömme toimintatavoista ja arjesta sekä sinua koskevista oikeuksista ja velvollisuuksista.

Sijoituksesi pituus saapumistilanteessa on määritelty alustavasti. Olet tullut meille joko:

Arviointijaksolle, pituus 9 viikkoa

Pitkäaikaiseen kuntouttavaan sijoitukseen

Meillä on käytössä viikko-ohjelma, jota noudatamme yksikössämme. Kerromme sinulle aikatauluista tarkemmin tässä oppaassa.

Omaohjaajinasi toimivat:

VIKKO-OHJELMA

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIIKKO	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
9.00 Herätys Koulul. 7.00	9.00 Herätys Koulul. 7.00	9.00 Herätys Koulul. 7.00	9.00 Herätys Koulul.7.00	9.00 Herätys Koulul. 7.00	10.00 Herätys	10.00 Herätys
9.15-9.45 Aamupala	9.15-9.45 Aamupala	9.15-9.45 Aamupala	9.15-9.45 Aamupala	9.15-9.45 Aamupala	10.15-10.45 Aa- mupala	10.15-10.45 Aamu- pala
Huone kuntoon	Huone kuntoon	Huone kuntoon	Huone kuntoon	Huone kuntoon	Huone kuntoon	Huone kuntoon
SIIVOUSPÄIVÄ KAUPPAPÄIVÄ		KAUPPAPÄIVÄ		SIIVOUSPÄIVÄ KAUPPAPÄIVÄ		
11.30 Lounas 12.00-12.30 Kah- vit	11.30 Lounas 12.00-12.30 Kah- vit	11.30 Lounas 12.00-12.30 Kah- vit	11.30 Lounas 12.00-12.30 Kah- vit	11.30 Lounas 12.00-12.30 Kah- vit	13.00-13.30 Kahvit ja välipala	13.00-13.30 Kahvit ja välipala, sekä yhteisöpalaveri
14.00-14.45 Kah- vit ja välipala	14.00-14.45 Kah- vit ja välipala	14.00-14.45 Kah- vit ja välipala	14.00-14.45 Kah- vit ja välipala	14.00-14.45 Kah- vit ja välipala		
16.00 Päivällinen	16.00 Päivällinen	16.00 Päivällinen	16.00 Päivällinen	15.30 Päivällinen	16.00 Päivällinen	16.00 Päivällinen
17-18 Hiljainen 18.00-18.15 Kah- vit	17-18 Hiljainen 18.00-18.15 Kahvit	17-18 Hiljainen 18.00-18.15 Kah- vit	17-18 Hiljainen 18.00-18.15 Kahvit	17-18 Salivuoro 18.00-18.15 Kah- vit	18.00-18.15 Kahvit ja välipala	17.00-18.00 Hiljainen 18.00-18.15 Kahvit ja välipala
19-20 Salivuoro	HARRASTEAIKA 18-21 Sauna	HARRASTEAIKA	HARRASTEAIKA 18-21 Sauna	KÄYTTIS	18-21 Sauna	
20.30 Iltapala	20.00 Iltapala	20.00 Iltapala	20.00 Iltapala	21.00 Iltapala	21.00 Iltapala	20.00 Iltapala
22.00 Hiljaisuus	22.00 Hiljaisuus	22.00 Hiljaisuus	22.00 Hiljaisuus	23.00 Hiljaisuus	23.00 Hiljaisuus	22.00 Hiljaisuus

TULLESSASI YKSIKKÖÖN

Sinulle osoitetaan käyttöön oma huone, johon saat liinavaatteet, pyyhkeen, hammastahnan ja -harjan sekä herätyskellon. Turvallisuussyistä pidämme tietyt hygieniavälineet kuten partahöylät toimistossa, mutta aina tarvittaessa saat ne käyttöösi. Yksiköstämme saat siis perushygieniatuotteet, mutta halutessasi voit tuoda mukanasasi omia hajustettuja tuotteita. Ne säilytetään sinulle nimetyssä korissa toimiston kaapissa. Yhteydenpitoa läheisiin voit pitää päivittäin.

HERÄTYS

Heräät arkena oman aikataulun mukaan riippuen siitä, lähdetkö kouluun, vai jäätkö yksikköön. Kuitenkin viimeistään klo 9.00. Viikonloppuna heräät viimeistään klo 10.00. Aamupalalla sinun tulee olla 15 min. päästä herätyksestä.

AAMUPALA

Aamupala sisältää muroja, leipää ja jogurttia sekä kahvia, teetä tai mehua oman mieltymyksesi mukaan. Aamupalan hoidat arkena omatoimisesti ja korjaat jälkesi itsenäisesti. Ohjaajalta saat tarvittaessa neuvoja ja apua aamupalan laitossa.

Viikonloppuna keittiövuorossa toimiva nuori asettelee aamupalatarvikkeet esille ja huolehtii keittiön puhtaudesta.

HUONEEN JÄRJESTELY

Aamupalan jälkeen petaat sänkysi ja avaat verhon. Tarvittaessa järjestät huonettasi muutenkin, esimerkiksi keräät pyykit koriin.

Aamupäivän aikana sinulla on omaa aikaa, jolloin voit viettää aikaa yhteisössä tai omassa huoneessa lukien, kirjoittaen tai vaikka musiikkia kuunnellen. Sinulla on myös mahdollisuus lähteä harrastetiloihin yhdessä ohjaajan ja yhteisön kanssa. Sinulla voi aamupäivän aikana olla myös

omaohjaajan kanssa yhteistä aikaa jolloin keskustellette tai teette arviointiprosessiin liittyviä tehtäviä.

LOUNAS

Jos olet jäänyt yksikköön, sinulla on lounasaika klo 11.30. Saat suunnitella ja toteuttaa lounaan muiden yksikköön jääneiden nuorten kanssa. Lounasvaihtoehdot ovat mm. keittoja tai ruokaisia salaatteja.

KAHVIT

Yksikössä sinulla on mahdollisuus juoda kahvia päiväohjelmaan merkittyinä aikoina. Iltapalalla emme enää juo kahvia. Kahvin sijasta voit valita myös teen tai mehun. Keittiövuorossa oleva keittää kahvit ja huolehtii keittimen kiinni, mutta hänen ollessa pois, huolehdi kahvinkeitosta itsenäisesti. Tarvittaessa saat tähänkin neuvoja ja ohjausta ohjaajilta.

PÄIVÄLLINEN

Keittiövuorolainen valmistaa päivällisen suunnittelemansa ruokalistan mukaan. Ollessasi keittiövuorossa saat apua ruuan laitossa ja kattauksessa ohjaajilta. Päivällinen sisältää lämpimän aterian, jota valmistetaan riittävästi siten, että voit halutessasi ottaa sitä lisääkin. Lisäksi tarjolla on ruokajuomana maito tai vesi. Päivälliselle tehdään aina myös salaatti. Halutessasi voit ottaa leipää aterialla.

Mikäli sinulla on ruoka-aineallergioita, ilmoitathan niistä heti saapuessasi yksikköön. Mikäli et ole varma olemassa olevista allergioista, ohjaajat varmistavat asian huoltajiltasi.

HILJAINEN

Päivällisen jälkeen yksikössämme vietetään hiljaista tuntia. Tämä tarkoittaa tunnin mittaista ajanjaksoa, jolloin sinulla on aikaa rauhoittua omassa huoneessasi ja tehdä kotitehtäviä, jos käyt kou-

lua. Muussa tapauksessa voit lukea, kirjoittaa tai vaikkapa piirtää omassa rauhassa. Hiljaisella tunnilla ei kuitenkaan nukuta, koska myöhäisestä kellonajasta johtuen unta ei riitä enää yöksi asti.

HARRASTEAIKA

Sinulla on mahdollisuus lähteä mukaan harrastetiloihin. Harrastetilamme sijaitsevat kellarissa. Yleisesti nuoret puhuvat vain kellarista, jolloin he tarkoittavat harrastetilojamme. Kellarissa voit siis pelata biljardia, ilmakiekkoa, nostella painoja tai olla tietokoneella. Harrastetiloistamme löytyy myös kitara, basso ja rummut.

Tv:n voi avata viikolla klo 15.00 jälkeen ja viikonloppuisin aamupalan jälkeen. Näinä aikoina on mahdollista pelata myös Playstationia tai Wii'tä.

ILTAPALA

Iltapala koostuu keittiövuorolaisen suunnitteleman ruokalistan mukaan siten, että saat päivän aikana tarpeeksi kasvavalle nuorelle tarpeellisia ravintoaineita.

Iltapalan jälkeen sinulla on vielä aikaa katsoa tv:tä tai viettää aikaasi muuten yhteisössä. Muista kuitenkin huolehtia iltapesut ennen hiljaisuutta. Sauna lämmitetään tiistaisin, torstaisin ja lauantaisin klo 18.00–21.00

HILJAISUUS

Huoneisiin mennään päivästä riippuen joko klo 22.00 tai 23.00. Tähän mennessä olet huolehtinut iltapesut ja henkilökohtaiset iltalääkkeet, jos sinulla on sellaisia käytössäsi. Hiljaisuuden alkaessa rauhoitut omaan huoneeseen.

KEITTIÖVUORO

Jokainen nuori hoitaa vuorollaan keittiövuoron, mikä kestää viikon alkaen maanantaista ja päättyen sunnuntaihin. Suunnittelet kuitenkin ruokalistan jo sunnuntaina. Ruokalistan suunnitteluun saat halutessasi neuvoja ja opastusta ohjaajalta. Toimistosta löytyy lista, joka sisältää erilaisia ruokaehtotuksia kana-, kala-, kasvis- ja liharuoista sekä erilaisia lounas ja iltapalavaihtoehtoja. On myös tervetullutta, jos keksit ruokia listan ulkopuolelta. Ajatuksena on, että viikon aikana listalta löytyy tarpeeksi kaikkia ravintosuositusten mukaisia aineksia.

Valmistat ruuat joko itsenäisesti tai ohjaajan avustuksella mikäli koet tarvitsevasi apua. Katat pöydän muille ruokailijoille ja asettelet tarjolle levitteet, leikkeleet, juustot ym. sekä ruokajuomat.

Keittiövuorolla huolehdit keittiön siisteydestä: jokaisen ruokailun jälkeen laitat astiat astianpesukoneeseen ja nostat kuivumaan, kun kone on pessyt. Huolehdit tasojen puhtaudesta ja viert roskat tarvittaessa. Iltapalan jälkeen myös imuroit keittiö-alueen, ja tarvittaessa moppaat lattian. Illalla viimeistään viedään roskat, kompostit ja kierrätettävät materiaalit roskakatoksessa sijaitseviin astioihin. Keittiövuorosi päättyy sunnuntaina, jolloin teet laajemman siivouksen. Keittiöstä löytyy tähän selkeät ohjeet, mutta tarvittaessa saat siihen aikuisen opastuksen. Olet saanut keittiön vastuullesi puhtaana, joten luovutat sen seuraavalle nuorelle myös puhtaana. Ohjaajat valvovat ja tarkastavat, että keittiö on asianmukaisessa kunnossa.

KAUPPAPÄIVÄ

Kaupassa meillä käydään kolmena päivänä viikossa; ma, ke ja pe. Keittiövuorolainen tekee kauppalistan sekä mahdollisuuksien mukaan osallistuu kaupassa käyntiin. Tällä tavoin opit mm. hintavertailujen tekemistä, mistä on hyötyä itsenäistyessäsi.

SIIVOUSPÄIVÄ

Maanantai ja perjantai ovat meillä siivouspäiviä. Tuolloin jokaiselle nuorelle on jaettu omat alueet yhteisistä tiloista, jotka heillä tulee hoitaa. Näihin saat opastusta ohjaajilta.

Yhteisten tilojen siivousten lisäksi sinun tulee siivota myös oma huoneesi. Silloin imuroit ja mop-paat oman huoneesi, pyyhit pölyt sekä viikkaat vaatteesi kaappiin. Joka toinen maanantai vaihdat petivaatteet.

Suursiivous on kerran kuussa, kuukauden viimeisenä maanantaina. Silloin viedään matot ja petivaatteet ulos tuulettamaan muiden siivoustehtävien lisäksi.

PYYKKIVUORO

Jokaiselle nuorelle on määritelty viikoittain omat pyykkipäivät. Tuolloin voit pestä omia vaatteitasi. Meillä on käytössä myös kuivausrumpu, joten saat vaatteesi tarvittaessa jo saman päivän aikana käyttöösi. Pyykinpesussa saat tarvittaessa ohjausta.

Pyykinpesukoneen ja kuivausrummun käyttämisen jälkeen huolehdi nukkasihdin puhdistamisesta ja että kodinhoituhuone jää käyttösi jälkeen siistiin kuntoon.

SALIVUORO

Salivuoro Pohjolakodin salilla on varattuna meille kaksi kertaa viikossa; ma ja pe. Salilla sinulla on mahdollisuus harrastaa punttien nostelua, pelata sählyä, koripalloa, sulkapalloa, jalkapalloa tai pingistä.

YHTEISÖPALAVERI

Pidetään sunnuntaisin yhdessä nuorten kanssa, jolloin käymme läpi seuraavan viikon siivous- ja keittiövuorot sekä yhteiset tapahtumat. Yhteisöpalaverissa sana on vapaa: voit tuoda esille mieleesi heränneitä asioita ja kertoa miten kulunut viikko on sujunut.

RAHA-ASIAT

Tulet saamaan joka kuukausi vaaterahaa __€. Tätä rahaa et saa omalle tilillesi, vaan tarvittaessa käyt omaohjaajasi kanssa vaateostoksilla. Jos tulet talvi-aikaan, sinulla täytyy olla tarpeeksi kauteen sopivaa vaatetta, kuten talvitakki, lämpimät kengät, pipo ja lapaset.

”KÄYTTIS”

Saat joka kuukausi ns. käyttörahaa, joka on __€/kk. Tämä raha tulee siis sinun omalle pankkitilillesi. Jos sinulla ei vielä ole omaa pankkitiliä, tulet sen avaamaan ohjaajamme kanssa. Huoltajiltasi pyydämme lupaa hankkia sinulle myös Visa Electron – kortin, jos sinulla ei vielä ole sellaista. Käyttiksillä käymme kerran viikossa, jolloin sinulla on mahdollisuus ostaa esimerkiksi karkkia ja sipsejä.

TIIMI

Meillä pidetään henkilökunnan kesken tiimipalaveri joka tiistai. Tuolloin käymme läpi kaikki viikon aikana mieleen heränneet asiat, jotka meitä/sinua mietityttävät. Jos esimerkiksi haluat käsiteltävän jotain tiettyä asiaa, kuten vaateostoksille lähtemistä, keskustele asiasta ohjaajan kanssa, niin hän ottaa asian puolestasi esille tiimissä.

TERVEYDENHUOLTO

Tullessasi yksikköön Pohjolakodin terveydenhoitaja tekee mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sinulle terveystarkastuksen. Tarvittaessa sinulla on mahdollista saada psykologin ja/tai psykiatrian erikoislääkärin palveluita. Mikäli tarvitset muita lääkäripalveluita, autamme varaamaan ajan Muhoksen terveysasemalta.

PERHETYÖ

Yksikössämme toimii myös perhetyöntekijä, joka on yhteydessä huoltajiisi ja tapaa heitä.

KÄYTTÄYTYMINEN

- kielenkäyttö: Odotamme sinulta asiallista kielenkäyttöä. Tähän eivät kuulu kiro sanat eikä slangisanat: käytämme yhteisössämme perusäidinkieltämme, jotta tulemme kaikki ymmärretyksi keskenämme. Erilaisia murteita tulet varmasti kuulemaan, koska meille tulee nuoria ympäri Suomea.
- Yhteisössä tulee käyttäytyä asiallisesti; mm. ylimielinen, uhkaava tai kiroileva käyttäytyminen ei ole sinulle hyväksi ja voi pelottaa talon muita asukkaita. Jokaisella meillä on huonoja päiviä, eli emme odota, että olisit tasaisen hyväntuulinen joka päivä, mutta muista asiallinen käytös.
- Väkivaltaiseen käytökseen puututaan välittömästi sekä omasi että muiden turvallisuuden vuoksi.
- Nuorten Ystävien yksiköt ovat savuttomia, joten tupakkatuotteiden käyttö ei ole sallittua.

LIITE 2

LIITE HANKESOPIMUKSEEN

Johdanto

Tavoitteenamme on tehdä käsikirja uudelle nuorelle Nuorten Ystävien sijaishuollon erityisyksikköön.

Yksikössä ei vielä ole yksikköön sopivaa opasta joka yhdessä henkilökunnan ohjauksen kanssa auttaisi uutta nuorta sopeutumaan yhteisöön. Näemme oppaan tarpeelliseksi uuden nuoren kotoutumisen kannalta.

Käsikirja avaa nuorelle yksikön yhteistä toimintaa, kertoo hänen oikeuksista ja velvollisuuksista hänen ollessa sijoitettuna Nuorten Ystävien sijaishuollon erityisyksikköön. Käsikirjaan liitetään päiväohjelma ja se avataan lukijalle kertomalla yksityiskohtaisesti jokaisesta toiminnasta.

Sisältö

Sisältöön olemme suunnitelleet seuraavaa:

Sijoituksen alustavasta aikataulusta tietoa: Arviointi-, kriisi- ja pitkäaikaisen kuntoutuksen kestot.

Herätys: mihin aikaan nuori herää

Ruokailut: mihin aikaan yksikössä ovat ruoka-ajat, mitä on tarjolla, kuka laittaa tarjolle.

Keittiövuoro: mitä keittiövuoro tarkoittaa, mitä silloin tehdään.

Siivoukset: milloin on siivoukset, kuka siivoaa, mitä siivotaan.

Hiljainen: mitä tarkoittaa hiljainen, mitä silloin tehdään, kauanko kestää.

Puhelinaika: milloin ja kenellä on mahdollisuus käyttää omaa puhelinta, kenellä yksikön puhelinta. Kauanko puhelinta voi käyttää.

Harrasteet: Mitä yksikössä voi harrastaa, milloin voi harrastaa.

Tuote

Käsikirjasta tulee Word-tiedosto, joka jää opinnäytetyön valmistuttua Nuorten Ystävien sijaishuollon erityisyksikköön, josta sen voi tulostaa aina uuden nuoren tullessa yksikköön. Tiedostoversiota on yksikön työntekijöillä helppo korjata, jos arkeen tulee muutoksia. Tuotteen tekijänoikeudet pidätetään tekijöillä, eikä tuotteen tai sen osien hyödyntäminen toisten laitosten, yhteisöjen tms. toiminnassa ole sallittua muokattunakaan.

Aikataulu

Tuote valmistellaan ja ensimmäinen versio on yksikön työntekijöillä luettavissa ja kommentoitavissa viikolla 44.

Mahdollisten korjausten jälkeen tuotteen on tarkoitus olla luettavissa testiryhmällä viikolla 46.

Tuotteen on tarkoitus olla luettavissa ja kommentoitavissa yhdyshenkilöllä viikolla 48.

Tuotteen on tarkoitus olla valmis ja yksikön käytettävissä joulukuun loppuun 2011 mennessä.

Raportti

Kirjoitamme tuotteen tekemisestä raportin. Raportti pitää sisällään selvityksen siitä miksi tällainen tuote on tehty, kenelle se on tarkoitettu, mitä tuote pitää sisällään ja viitekehysten, johon tuotteen tekeminen pohjautuu.

Viitekehysellemme kuuluu lastensuojelun sijaishuolto, perehdytys ja laatu. Peilaamme raportissamme teoriaa yksikön arjen toimintoihin.

Opinnäytetyömme tuotteineen tallentuu opinnäytetyöpankkiin Theseukseen, josta se on luettavissa. Tämän vuoksi tuotteessamme tai raportissamme ei tule lukemaan yksikön nimeä, eikä yksityiskohtaista tietoa, josta yksikön voisi tunnistaa.

LIITE 3

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences

SOPIMUS

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sosiaalialan toimiala ja alla mainittu toimeksiantaja sopivat tällä sopimuksella opiskelijatyönä tehtävän opinnäytetyön tekemisestä alla mainituin ehdoin.

TOIMEKSIANTAJATIEDOT

Toimeksiantajan nimi ja osoite: Pohjolakoti, Pohjolantie 50, 91500 Muhos

Yhdyshenkilö/työelämäohjaaja: Erityistyöntekijä Maija Hiltula

Yhdyshenkilön/työelämäohjaajan yhteystiedot: majja.hiltula@nuorten-yst.fi
gsm. 044-7341 649

OPPILAITOSTIEDOT

Oppilaitoksen nimi ja osoite: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Valtakatu 22, 94100 KEMI

Opinnäytetyön tekijä(t) ja yhteystiedot: Erja Suojanen, erja.suojanen@edu.tokem.fi Sanna Väisänen sanna.vaisanen@edu.tokem.fi

Opinnäytetyön ohjaava(t) opettaja(t) ja yhteystiedot: Sari Halttunen, sari.halttunen@tokem.fi puh. 010 383 5346 gsm. 050 310 9361, Päivi Muranen, pai-vi.muranen@tokem.fi puh. 010 383 5246, gsm. 050 310 9347

OPISKELIJATYÖNÄ TEHTÄVÄN OPINNÄYTETYÖN TIEDOT

Opinnäytetyön nimi/aihe: Pohjolakodin sijaishuollon erityisyksikköön saapuvalla nuorelle tervetulo-opas

Työn aikataulu: Syksy 2011

Opinnäytetyöstä aiheutuvista kustannuksista vastaa: Opiskelijat itse

Tulosten salassapidosta sovitaan seuraavaa: Sitoudumme noudattamaan voimassaolevia tutkimusaineiston säilyttämiseen ja tietosuojalainsäädäntöön mm. salassapitosäännökset liittyviä ohjeita.

Työn ohjaajina toimivat: Sari Halttunen ja Päivi Muranen

TOIMEKSIANTAJAN OPINNÄYTETYÖSTÄ MAHDOLLISESTI MAKSAMA KORVAUS

Korvaussumma: -

Korvauksen saaja: -

Korvauksen maksun ajankohta: -

Jos tähän sopimukseen tulee muutoksia, on se jokaisen osapuolen uudelleen hyväksyttävä ja allekirjoitettava.

Tämä sopimus on tehty 4 kappaleena, yksi jokaiselle sopijaosapuolelle.

Paikka: _____ **Aika:** 13.12.2011

AMK:n edustaja _____ Toimeksiantajan edustaja _____
KEHITTÄMISPAALLA
JAANA JOKINEN

Opiskelija Erja Suojanen

Opiskelija Sanna Väisänen

Liite. Opinnäytetyön etenemissuunnitelma

